

Īpašais ziņojums

Valsts atbalsts krīzes laikā:

ātra reaģēšana, bet ir trūkumi Komisijas veiktajā uzraudzībā un nepilnības sistēmā ES rūpniecības politikas mērķu atbalstam

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Saturs

	Punkts
Kopsavilkums	I–X
Ievads	01–20
Konkurence un valsts atbalsts ES iekšējā tirgū	01–02
Uzdevumi un pienākumi valsts atbalsta kontrolē	03–10
Komisija izdod pamatnostādnes par to, kā tā interpretē valsts atbalsta tiesisko regulējumu	11–12
Pirmie krīzes pagaidu regulējumi saistībā ar Covid-19 pandēmiju un Krievijas iebrukumu Ukrainā	13–16
2023. gada krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējums saistībā Eiropas zaļo kursu un citiem rūpniecības politikas mērķiem	17–20
Revīzijas tvērumi un pieeja	21–26
Apsvērumi	27–109
Komisija ātri pieņēma pagaidu regulējumus, bet nosacījumi valsts atbalsta mērķtiecīgam ne vienmēr bija precīzi definēti	27–40
Pirmo divu krīzes pagaidu regulējumu ātra pieņemšana Komisijā ļāva dalībvalstīm ātri rīkoties	27–31
Nepietiekama valsts atbalsta koncentrēšana uz visvairāk skartajiem uzņēmumiem	32–40
Komisijas veiktā pārbaude ar krīzi saistīto valsts atbalsta gadījumiem bija ātra, bet bieži balstījās uz ierobežotu informāciju par dalībvalstu pieņemtajiem pasākumiem	41–55
Kopš Covid-19 uzliesmojuma ir ievērojami pieaudzis Komisijas lēmumu skaits par valsts atbalstu	41
Komisija mazāk nekā mēneša laikā novērtēja lielāko daļu valsts atbalsta shēmu, par kurām tika paziņots saskaņā ar pirmajiem diviem krīzes pagaidu regulējumiem	42–45
Komisijai bieži vien trūka sīkākas informācijas par pasākumiem, ko dalībvalstis īstenojušas saskaņā ar krīzes pagaidu regulējumu, jo īpaši par “jumta shēmām”	46–50

Dalībvalstu pārbaudes par atbilstību ar krīzi saistītajiem valsts atbalsta noteikumiem lielā mērā balstījās uz saņēmēju pašdeklarācijām	51–55
Komisija samazināja valsts atbalsta shēmu uzraudzību krīžu laikā un vēl nav izvērtējusi pagaidu regulējumu ietekmi uz konkurenci	56–67
Neskatoties uz ievērojami augstākiem valsts atbalsta izdevumiem kopš 2020. gada, Komisija ir samazinājusi centienus uzraudzīt valsts atbalstu	56–62
Komisija vēl nav novērtējusi saskaņā ar pirmajiem diviem krīzes regulējumiem pieņemto pasākumu ietekmi uz konkurenci iekšējā tirgū	63–67
Saskaņā ar pagaidu regulējumiem dalībvalstis piešķir atbalstu, kas ir mazāks par apstiprinātajām summām, bet paziņotie dati nav uzticami	68–89
Dati rāda, ka ar krīzi saistītie valsts atbalsta izdevumi saglabājās ievērojami zemāki par sākotnēji apstiprinātajām summām	69–73
Komisijai trūkst ticamu datu par kopējo ar krīzi saistīto valsts atbalstu, ko piešķirušas dalībvalstis, un datu dalījumā pa ekonomikas nozarēm vai uzņēmumu lielumiem	74–80
Komisija un dažas dalībvalstis nenodrošināja pietiekamu pārredzamību attiecībā uz valsts atbalsta saņēmējiem	81–89
Nekonsekvence dažādajos valsts atbalsta regulējumos un pamatnostādņēs, ar ko pašlaik atbalsta Eiropas zaļo kursu un citus rūpniecības politikas mērķus	90–109
Valsts atbalsts arvien vairāk tiek izmantots, lai atbalstītu rūpniecības politikas mērķu sasniegšanu	90–92
Turpmāka valsts atbalsta noteikumu pielāgošana ir radījusi sarežģītu regulējumu kopumu, kas ne vienmēr ir konsekvents vai pamatots ar ekonomisko analīzi	93–98
Komisija nav pietiekami novērtējusi ne vajadzību pēc krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējuma, ne tā iespējamo ietekmi	99–109
Secinājumi un ieteikumi	110–116
Pielikumi	
I pielikums. ES tiesiskais regulējums un pamatnostādnes valsts atbalsta jomā	
II pielikums. Valsts atbalsta krīzes pagaidu regulējumu galvenās iezīmes	
III pielikums. Salīdzinājums starp valsts atbalsta pamatnostādņēm, kas atbalsta atveseļošanu un pārkārtošanos	

Saīsinājumi

Glosārijs

Komisijas atbildes

Laika grafiks

Revīzijas darba grupa

Kopsavilkums

I Gan Covid-19 pandēmija, gan Krievijas iebrukums Ukrainā smagi ietekmēja ES ekonomiku, kā arī atklāja globālo vērtības ķēžu savstarpējo atkarību. Lai novērstu radītos ekonomikas traucējumus un dotu iespēju dalībvalstīm ātri piešķirt valsts atbalstu, Komisija pieņēma pagaidu regulējumus valsts atbalsta pasākumiem no 2020. līdz 2023. gadam. Tajos paredzēti īpaši nosacījumi un prasības, kam valsts atbalsta pasākumiem bija jāatbilst, lai saskaņā ar Līgumu par ES darbību tie būtu saderīgi ar iekšējo tirgu.

II Šā ziņojuma mērķis ir veicināt efektīvāku valsts atbalsta uzraudzību turpmāko krīžu gadījumā, kā arī konsekventāku valsts atbalsta regulējumu turpmākajiem gadiem. Mēs novērtējam, cik efektīvi Komisija pielāgoja ES valsts atbalsta regulējumu, lai risinātu nesenās krīzes, novērtēja un uzraudzīja ar krīzi saistīto valsts atbalstu un novērtēja tā ietekmi uz konkurenci iekšējā tirgū. Mēs arī pārbaudījām, vai valsts atbalsta regulējums konsekventi atbalstīja Eiropas zaļo kursu un citus rūpniecības politikas mērķus.

III Kopumā secinām, ka, pieņemot pagaidu regulējumus valsts atbalsta pasākumiem, Komisija ātri reaģēja uz dalībvalstu vajadzību novērst ekonomikas traucējumus, kas sekoja Covid-19 pandēmijas uzliesmojumam un Krievijas iebrukumam Ukrainā un pret Ukrainu vērstajam karam. Tomēr Komisijas vērtējums par atbalsta pasākumiem bija ierobežots. Turklāt tai joprojām ir jāpārvar grūtības saistībā ar dalībvalstu noteikto valsts atbalsta pasākumu uzraudzību un to ietekmes uz konkurenci iekšējā tirgū novērtēšanu.

IV Pagaidu regulējumi valsts atbalsta pasākumiem ļāva dalībvalstīm ātri izstrādāt valsts atbalsta pasākumus saskaņā ar kopējiem principiem un piešķirt šādu atbalstu vēl nepieredzētā apjomā. Tomēr Komisija nevarēja veikt ekonomiskos novērtējumus pirms regulējumu pieņemšanas, lai nodrošinātu, ka atbalsts ir ierobežots līdz nepieciešamajam minimumam. Covid-19 pagaidu regulējums nebija pietiekami vērsts uz krīzes visvairāk skartajiem uzņēmumiem, savukārt pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā Komisija noteica atbilstošus mērķus un kritērijus, lai nodrošinātu, ka atbalsta pasākumi ir efektīvi vērsti uz šīs krīzes skartajiem uzņēmumiem. Tomēr mēs konstatējām, ka pēc *REPowerEU* pieņemtie grozījumi varēja palielināt nepamatotu tirgus izkropļojumu risku.

V Ieviešot krīzes pagaidu regulējumu, Komisija racionalizēja savas gadījuma novērtēšanas procedūras. Neskatoties uz ievērojamo valsts atbalsta izdevumu pieaugumu no aptuveni 120 miljardiem EUR pirms krīzes līdz vairāk nekā

320 miljardiem EUR 2020. un 2021. gadā un gandrīz 230 miljardiem EUR 2022. gadā, trūkst informācijas par īstenotajiem pasākumiem. Mēs arī konstatējam nepilnības dalībvalstu kontroles mehānismos. Turklāt krīžu laikā Komisija samazināja valsts atbalsta uzraudzību.

VI Komisija vēl nav izvērtējusi saskaņā ar pirmajiem krīzes regulējumiem pieņemto pasākumu ietekmi uz konkurenci iekšējā tirgū. Tā ir zaudēta iespēja uzzināt, kā nākotnē izstrādāt mērķtiecīgākus pasākumus, vienlaikus līdz minimumam samazinot konkurences izkropļojumus.

VII Lai sagatavotu ziņojumus par valsts atbalsta izmantošanu, Komisija paļaujas uz dalībvalstu sniegtajiem datiem. Tā kā ne visas no tām izpildīja savus juridiskos ziņošanas pienākumus, ticamu datu trūkums ierobežoja Komisijas iespējas novērtēt pagaidu krīzes regulējuma efektivitāti un to, cik labi valsts atbalsts veicināja ES rūpniecības politikas mērķu sasniegšanu.

VIII Komisija uzlaboja noteikumus, lai būtu labāka un savlaicīgāka informācija par valsts līdzekļu tērēšanu un uzņēmumi varētu pārbaudīt, vai konkurentiem piešķirtais atbalsts ir likumīgs. Tomēr joprojām nav pietiekamas pārredzamības par to, kas saņem valsts atbalstu.

IX Valsts atbalsts arvien vairāk tiek izmantots, lai atbalstītu rūpniecības politikas mērķu sasniegšanu, piemēram, ES stratēģiskās neatkarības stiprināšanu un pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku, bet tagad pastāv sarežģīts valsts atbalsta sistēmu klāsts ar noteikumiem, kas ne vienmēr ir konsekventi. Komisija arī nebija pietiekami novērtējusi vajadzību pēc jauna krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējuma vai tā iespējamo ietekmi nolūkā vēl vairāk paātrināt investīcijas galvenajās nozarēs pārejai uz klimatneitrālu ekonomiku. Atšķirīgas dalībvalstu pieejas valsts atbalsta piešķiršanai var apdraudēt iekšējā tirgus efektīvu darbību. Komisijai ir jānovērš šis risks.

X Pamatojoties uz šiem secinājumiem, iesakām Komisijai:

- stiprināt valsts atbalsta shēmu novērtēšanu un uzraudzību;
- izvērtēt ar krīzi saistītā atbalsta ietekmi uz konkurenci;
- uzlabot valsts atbalsta pārredzamību un uzlabot ziņošanu par valsts atbalstu;
- uzlabot analīzi par valsts atbalsta nepieciešamību, lai atbalstītu ES rūpniecības politikas mērķus un attiecīgi racionalizētu valsts atbalsta noteikumus.

Ievads

Konkurence un valsts atbalsts ES iekšējā tirgū

01 Līgums par Eiropas Savienības darbību (LESD) veicina godīgu konkurenci starp uzņēmumiem ES iekšējā tirgū. Uzņēmums, kas saņem valdības atbalstu valsts atbalsta veidā, piemēram, subsīdiju jaunas ražotnes būvniecībai, iegūst priekšrocību salīdzinājumā ar konkurentiem. Tāpēc atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai no valsts līdzekļiem un kas var izkropļot konkurenci un ietekmēt tirdzniecību ES, dodot priekšrocību konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, Eiropas Savienībā kopumā ir aizliegts¹.

02 Tajā pašā laikā īpašos apstākļos valsts iejaukšanās var būt vēlama vai pat nepieciešama. Tāpēc LESD ir uzskaitīti vairāki politikas mērķi, attiecībā uz kuriem atbalsts jāuzskata vai tas varētu tikt uzskatīts par saderīgu ar iekšējo tirgu². Starp piemēriem ir atbalsta sniegšana, lai sekmētu ekonomiski nelabvēlīgā situācijā esošu ES reģionu attīstību, novērstu dabas katastrofu vai ārkārtēju notikumu radītos zaudējumus, novērstu nopietnus traucējumus dalībvalsts ekonomikā vai veicinātu konkrētu saimniecisko darbību vai konkrētu ekonomikas jomu attīstību, ja šādam atbalstam nav tāda nelabvēlīga iespaida uz tirdzniecības apstākļiem, ka tas būtu pretrunā ES kopējām interesēm.

Uzdevumi un pienākumi valsts atbalsta kontrolē

03 Valsts atbalsta pārvaldība ir konkurences politikas neatņemama sastāvdaļa. Lai nodrošinātu atbilstību LESD, dalībvalstīm ir jāpierāda, ka ir vajadzīga valsts iejaukšanās. Piemēram, ja valsts atbalsts var radīt būtiskus uzlabojumus, ko tirgus pats nevar nodrošināt, atbalstam jābūt piemērotam politikas instrumentam, ar kuru sasniegt iecerēto mērķi. Tam arī līdz minimumam jāsamazina tirgus izkropļojumi, un piešķirtajām summām jābūt samērīgām.

---

¹ LESD, 107. pants.

² LESD, 107. panta 2. un 3. punkts.

04 Eiropas Savienībā Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm ir atbildīga par to, lai šajās valstīs pastāvošais valsts atbalsts tiktu pastāvīgi pārskatīts³. Parasti dalībvalstīm ir oficiāli jāpaziņo Komisijai par visiem plāniem piešķirt vai grozīt valsts atbalstu. Pēc tam Komisija *ex ante* novērtē, vai ierosinātais atbalsts ir saderīgs ar iekšējo tirgu. Paziņošanas process beidzas vai nu ar oficiālu apstiprinājuma lēmumu, ja atbalsts tiek uzskatīts par saderīgu, vai ar procedūras sākšanas lēmumu, kurā paustas šaubas. Tas galu galā var novest pie aizlieguma, ja atbalsts tiek uzskatīts par nesaderīgu. Dalībvalstīm nav atļauts īstenot atbalsta pasākumu pirms Komisijas apstiprinājuma saņemšanas. Komisijai ir jāapstiprina ierosināto pasākumu saderība un attiecīgi to likumība un pareizība.

05 Saskaņā ar LESD Komisijai ir jāuzrauga valsts atbalsts dalībvalstīs un jāveic pasākumi, lai apzinātu iespējami nelikumīga atbalsta gadījumus. Tai ir pilnvaras sākt izmeklēšanu un pieprasīt dalībvalstij atgūt nesaderīgu valsts atbalstu. Visus lēmumus un Komisijas pamatā esošos novērtējumus var pārskatīt Eiropas Savienības Tiesa.

06 Dalībvalstis ir atbildīgas par valsts atbalsta shēmu izstrādi saskaņā ar ES valsts atbalsta noteikumiem. Tām jānodrošina, ka to pārvaldes iestādes piešķir atbalstu uzņēmumiem saskaņā ar Komisijas lēmumiem. Dalībvalstīm katru gadu jāziņo Komisijai informācija par izmaksāto valsts atbalstu⁴. Lai uzlabotu pārskatatbildību un pārredzamību par to, kā tiek izmantoti publiskie līdzekļi, dalībvalstīm ir arī jāpublicē informācija par atbalsta saņēmējiem un tiem piešķirto atbalstu. Šāda informācija arī ļauj uzņēmumiem noskaidrot, vai konkurenti būtu varējuši nepamatoti gūt labumu no valsts atbalsta.

07 Par konkrētu valstu atbalstu Komisijai nav jāziņo, piemēram, ja tas ietilpst kādā no atbalsta kategorijām, kuras Komisija ir atzinusi par kopumā saderīgām ar LESD saskaņā ar Vispārējo grupu atbrīvojuma regulu⁵. Tas ietver atbalstu mazāk attīstītiem reģioniem vai maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) saskaņā ar konkrētiem nosacījumiem. Atbalsts, kas nepārsniedz noteiktas robežvērtības (*de minimis* atbalsts⁶), ir izslēgts no valsts atbalsta kontroles, jo tiek uzskatīts, ka tas vai nu neietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm, vai arī neizkropļo vai nedraud izkropļot konkurenci.

---

³ LESD, 108. pants.

⁴ Regula (EK) Nr. 794/2004, 5. un 6. pants.

⁵ Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014.

⁶ Komisijas Regula (ES) 2023/2831.

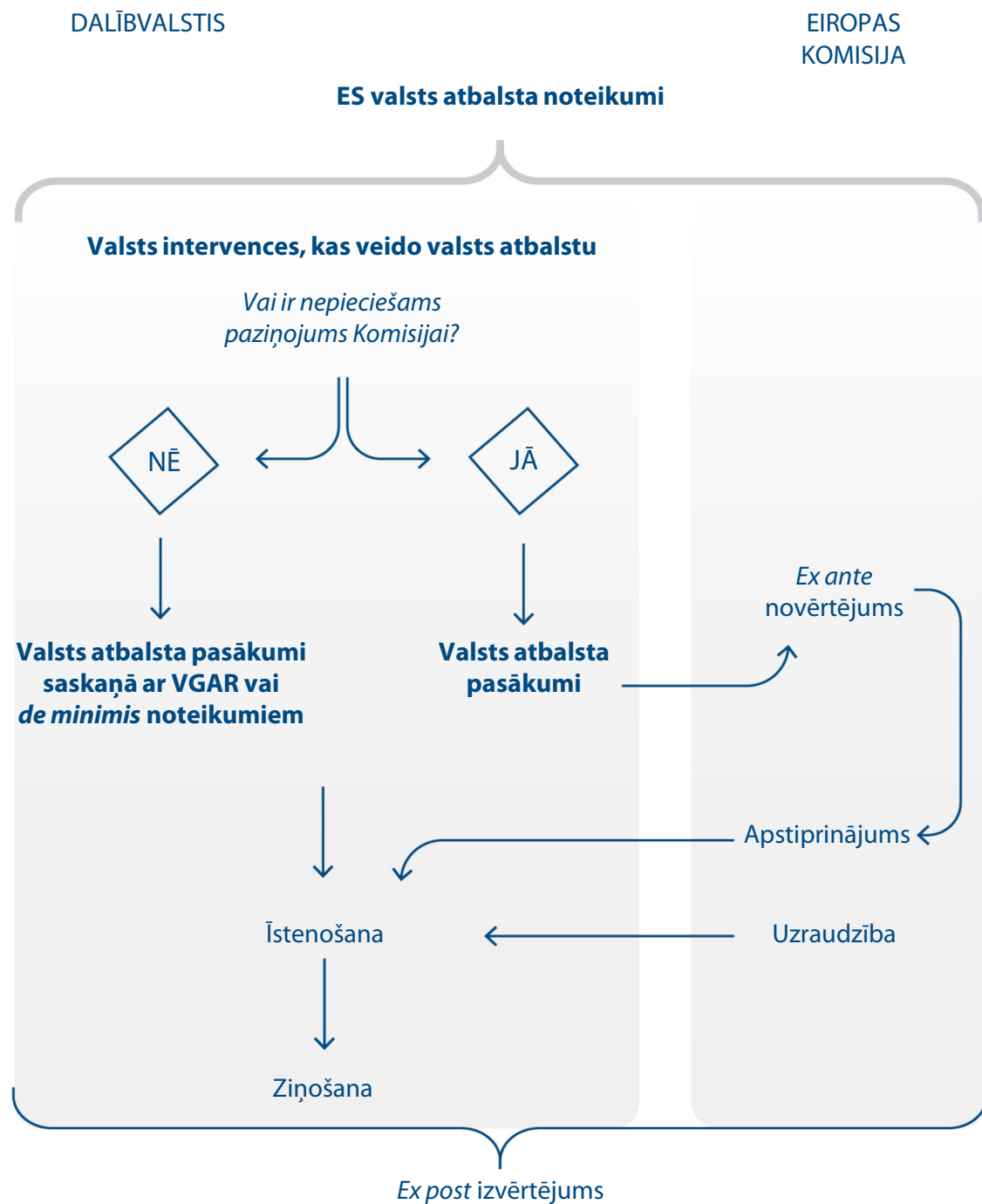

08 Savā ikgadējā **valsts atbalsta rezultātu pārskatā** Komisija ziņo apkopotus datus par valsts atbalsta izdevumiem atbilstoši saviem galvenajiem valsts atbalsta politikas mērķiem (kultūra, nodarbinātība, vides aizsardzība, tostarp enerģijas ietaupījumi, reģionālā attīstība, pētniecība un attīstība, tostarp inovācijas, pasākumi nopietnu traucējumu novēršanai ekonomikā u. c.).

09 Visbeidzot, attiecībā uz valsts atbalstu, kas pārsniedz noteiktu robežvērtību, dalībvalstīm ir jāveic *ex post* izvērtējumi, lai tās varētu uzlabot turpmāko shēmu izstrādi, padarot shēmas mazāk kropļojošas un efektīvākas, un jāpalīdz Komisijai izstrādāt labākus valsts atbalsta noteikumus.

10 Valsts atbalsta kontroles dažādie aspekti ir parādīti **1. attēlā**.

1. attēls. Valsts atbalsta kontroles process

Avots: ERP.

Komisija izdod pamatnostādnes par to, kā tā interpretē valsts atbalsta tiesisko regulējumu

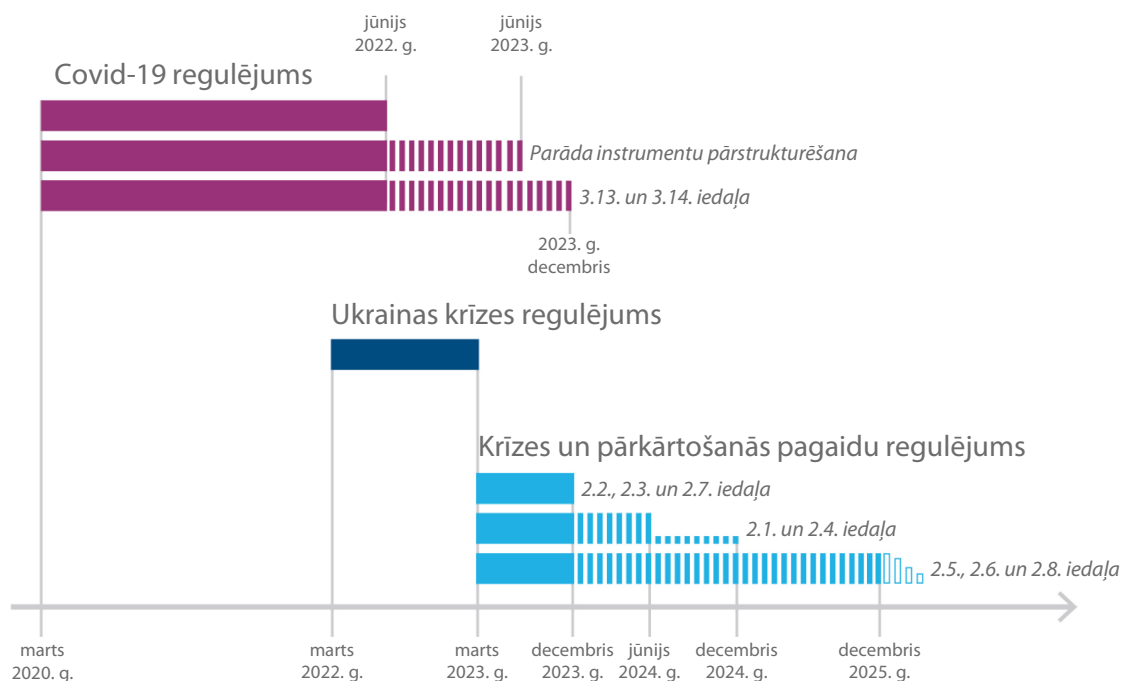
11 Saskaņā ar LESD un sekundārajos tiesību aktos noteikto tiesisko regulējumu (sk., piemēram, **07.** punktu) Komisijai ir plaša rīcības brīvība, novērtējot valsts atbalsta pasākumus un īstenojot ES valsts atbalsta noteikumus. Tas ietver gan ekonomiskos, gan sociālos novērtējumus. Lai izmantotu šo rīcības brīvību, Komisija var pieņemt pamatnostādnes un paziņojumus (“ieteikuma tiesības”), kas nosaka, kā tā novērtē pasākuma saderību ar valsts atbalsta noteikumiem.

12 Komisijai ir saistošas tās pieņemtās pamatnostādnes un paziņojumi, ja vien tie neatkāpjas no LESD noteikumiem. Šo pamatnostādņu mērķis nav mainīt spēkā esošos tiesību aktus, bet gan samazināt administratīvo slogu Komisijai un dalībvalstīm, paātrināt apstiprināšanas procedūras un uzlabot tiesisko noteiktību par to, kā Komisija interpretē tiesisko regulējumu. *I pielikumā* sniegts pārskats par ES tiesisko regulējumu un pamatnostādņēm valsts atbalsta jomā.

Pirmie krīzes pagaidu regulējumi saistībā ar Covid-19 pandēmiju un Krievijas iebrukumu Ukrainā

13 Vispirms ar Covid-19 pandēmijas sākumu 2020. gada martā un pēc tam ar reakciju uz Krievijas iebrukumu Ukrainā 2022. gada februārī, kā arī lai atbalstītu pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku, Komisija pieņēma trīs krīzes pagaidu regulējumus par valsts atbalstu. Tās bija pamatnostādnes, kas paredzētas tam, lai dalībvalstis varētu ātri piešķirt šādu atbalstu un tādējādi novērst radušos ekonomikas traucējumus (sk. **2. attēlu**). *II pielikumā* ir aprakstītas šo regulējumu galvenās iezīmes.

2. attēls. Krīzes pagaidu regulējumi valsts atbalsta kontrolei

Piezīme. Regulējumos atsevišķu iedaļu piemērošanas termiņš beigsies vai beidzās dažādos datumos.

Avots: ERP.

14 Atzīstot, ka Covid-19 draud izraisīt nopietnu lejupslīdi visā ES ekonomikā, Komisija 2020. gada 19. martā pieņēma pirmo **pagaidu regulējumu**⁷ ("Covid-19 regulējums"). Tas ļāva dalībvalstīm pilnībā izmantot elastību, lai piešķirtu atbalstu saskaņā ar valsts atbalsta noteikumiem⁸, un papildināja citas iespējas, kas dalībvalstīm pieejamas saskaņā ar LESD, proti, tās varēja arī kompensēt konkrētiem uzņēmumiem vai nozarēm ekonomisko kaitējumu, ko tieši izraisījusi pandēmija⁹. Pēc pieņemšanas Covid-19 regulējums tika paplašināts un grozīts septiņas reizes¹⁰. Tas bija spēkā līdz 2022. gada 30. jūnijam, ar dažiem izņēmumiem, kas bija piemērojami līdz 2023. gada beigām.

⁷ Pagaidu regulējums valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pašreizējā Covid-19 uzliesmojuma situācijā, [2020/C 91 I/01](#).

⁸ LESD, 107. panta 3. punkta b) apakšpunkts.

⁹ LESD, 107. panta 2. punkta b) apakšpunkts.

¹⁰ [C\(2020\) 2215](#), 3.4.2020., [C\(2020\) 3156](#), 8.5.2020., [C\(2020\) 4509](#), 29.6.2020., [C\(2020\) 7127](#), 13.10.2020., [C\(2021\) 564](#), 28.1.2021., [C\(2021\) 8442](#), 18.11.2021., un [C/2022/7902](#), 28.10.2022.

15 Komisija 2022. gada 23. martā pieņēma **krīzes pagaidu regulējumu**¹¹ (“Ukrainas krīzes regulējums”), lai dalībvalstis varētu piešķirt ierobežotas atbalsta summas uzņēmumiem, kurus tieši skāris Krievijas iebrukums vai sankcijas un atbildes sankcijas, nodrošinātu, ka uzņēmumiem ir pietiekama likviditāte, un kompensētu tiem papildu izmaksas, ko radījušas ārkārtīgi augstas gāzes un elektroenerģijas cenas. Komisija 2022. gada jūlijā grozīja Ukrainas krīzes regulējumu, lai samazinātu ES atkarību no Krievijas fosilā kurināmā saskaņā ar plānu *REPowerEU*, ļaujot piešķirt pagaidu atbalstu atjaunīgajai enerģijai, enerģijas uzkrāšanai, atjaunīgajai siltumenerģijai un rūpnieciskās ražošanas procesu dekarbonizācijai¹². Pēc otra grozījuma 2022. gada oktobrī¹³ Ukrainas krīzes regulējums bija spēkā līdz 2023. gada 9. martam.

16 Abi regulējumi ietvēra īpašus nosacījumus un prasības, kurām bija jāatbilst dalībvalstu valsts atbalsta pasākumiem, lai tie būtu saderīgi ar attiecīgajiem LESD noteikumiem. Tie ietvēra, piemēram, ierobežojumus atbalsta summai, ko dalībvalstis varēja piešķirt atsevišķiem uzņēmumiem, ierobežojumus atbalstam uzņēmumiem, kas jau bija nonākuši grūtībās pirms krīzes, un aizsardzības pasākumus attiecībā uz iespējamu netiešo atbalstu kredītiestādēm vai finanšu iestādēm.

2023. gada krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējums saistībā Eiropas zaļo kursu un citiem rūpniecības politikas mērķiem

17 Saskaņā ar LESD ES un dalībvalstīm ir jānodrošina vajadzīgie apstākļi ES rūpniecības konkurētspējai, piemēram, paātrinot strukturālās pārmaiņas vai labāk izmantojot ES rūpniecības potenciālu¹⁴. Gan Covid-19 pandēmija, gan karš Ukrainā smagi ietekmēja ES ekonomiku un atklāja globālo vērtības ķēžu savstarpējo atkarību. Krīzes parādīja globāli integrēta un labi funkcionējoša iekšējā tirgus izšķirošo lomu un atklāja ES stratēģiskās autonomijas nozīmi, kas daudzās jomās ir atkarīga no importa no trešām valstīm¹⁵. Eiropas uzņēmumi konkurē pasaules tirgos ar valsts atbalstītiem uzņēmumiem no citām valstīm, tostarp Ķīnas, Japānas un ASV. Piemēram, 2022. gadā ASV pieņēma Inflācijas samazināšanas aktu, kas ir liela valsts atbalsta pakete

¹¹ Krīzes pagaidu regulējums valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pēc Krievijas agresijas pret Ukrainu, [2022/C 131 I/01](#).

¹² [C\(2022\) 5342](#), 20.7.2022.

¹³ [C\(2022\) 7945](#), 28.10.2022.

¹⁴ LESD, 173. pants.

¹⁵ Eiropas Komisija, *“EU strategic dependencies and capacities: second stage of in-depth reviews”*, 2022.

investīcijām iekšzemes enerģijas ražošanā ar potenciālu izkropļot starptautisko konkurenci¹⁶.

18 Komisija 2022. gada februārī pārskatīja vides un enerģētikas valsts atbalsta noteikumus un pieņēma jaunas [pamatnostādnes par valsts atbalstu klimatam, vides aizsardzībai un enerģētikai \(CEEAG\)](#). Ar šīm pamatnostādnēm bija paredzēts atspoguļot [Eiropas zaļā kursa](#) politikas mērķus un ļaut dalībvalstīm atbalstīt uzņēmumus to ražošanas procesu dekarbonizācijā un zaļāku tehnoloģiju ieviešanā. Komisija arī grozīja Vispārējo grupu atbrīvojuma regulu, lai atvieglotu un paātrinātu atbalstu zaļajai un digitālajai pārkārtošanai¹⁷, un stiprināja valsts atbalsta pamatnostādnes svarīgiem projektiem visas Eiropas interesēs (*IPCEI*)¹⁸, jo tā cer, ka šie projekti veicinās ekonomikas atveseļošanu, darbvietas un ES rūpniecības konkurētspēju. Šīs pamatnostādnes atbalstīja Eiropas industriālās stratēģijas īstenošanu¹⁹, kuras mērķis ir stiprināt iekšējo tirgu un ES stratēģisko autonomiju, kā arī paātrināt ES rūpniecības zaļo un digitālo pārkārtošanu. Stratēģijā noteiktas konkrētas rūpniecības jomas vai nozares, piemēram, pusvadītāji, akumulatori vai ūdeņradis, kas ir svarīgas galveno ES mērķu sasniegšanai.

19 Komisija 2023. gada 9. martā [Zaļā kursa industriālā plāna](#)²⁰ (stratēģija palielināt ES ražošanas jaudu neto nulles emisiju tehnoloģijām) ietvaros pieņēma **krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējumu**²¹. Mērķis bija vēl vairāk paātrināt un vienkāršot valsts atbalsta apstiprināšanas procedūras šajās nozarēs, vienlaikus ierobežojot iekšējā tirgus izkropļojumus un izvairoties no lielākām reģionālām atšķirībām, kas varētu rasties, jo dažām dalībvalstīm ir lielākas finansiālās iespējas nekā citām. Šis regulējums papildzināja dažas Ukrainas krīzes regulējuma galvenās iezīmes (sk. [15.](#) punktu), kā arī ieviesa jaunus pasākumus, kas piemērojami līdz 2025. gada 31. decembrim, lai vēl

---

¹⁶ Sk. [102.](#) punktu.

¹⁷ Komisijas Regula (ES) [2023/1315](#).

¹⁸ Paziņojums [2021/C 528/02](#) "Kritēriji, pēc kuriem analizē saderīgumu ar iekšējo tirgu valsts atbalstam ar mērķi sekmēt svarīgu projektu īstenošanu visas Eiropas interesēs".

¹⁹ Komisijas paziņojumi: [COM \(2020\) 102](#) "Jauna Eiropas industriālā stratēģija", un [COM\(2021\) 350](#) "2020. gada Jaunās industriālās stratēģijas atjaunināšana: veidojot spēcīgāku vienoto tirgu Eiropas atveseļošanai".

²⁰ Komisijas paziņojums [COM \(2023\) 62](#) "Zaļā kursa industriālais plāns neto nulles emisiju laikmetam".

²¹ Paziņojums [2023/C 101/03](#) "Krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējums valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pēc Krievijas agresijas pret Ukrainu".

vairāk paātrinātu investīcijas galvenajās nozarēs pārejai uz klimatneitrālu ekonomiku (sk. [1. izcēlumu](#)).

1. izcēlums

Paātrinājums ceļā uz klimatneitrālu ekonomiku ar krīzes un pārkārtošanās regulējumu

Lai atbalstītu **pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku**, krīzes un pārkārtošanās regulējums ļauj dalībvalstīm:

- paātrināt atjaunīgās enerģijas un enerģijas uzkrāšanas ieviešanu;
- atbalstīt rūpnieciskās ražošanas procesu dekarbonizāciju;
- piešķirt investīciju atbalstu stratēģiska aprīkojuma ražošanai (akumulatori, saules paneļi, vēja turbīnas, siltumsūkņi, elektrolīzeri un iekārtas oglekļa uztveršanas izmantošanai un uzglabāšanai) un nodrošināt valsts atbalstu galveno sastāvdaļu ražošanai un būtisku izejvielu ražošanai un reciklēšanai.

Atbalsts nedrīkst pārsniegt konkrētus ierobežojumus, bet Komisija pieļauj augstākus atbalsta līmeņus un augstākus maksimālos atbalsta apjomus mazāk attīstītos reģionos (“atbalstāmi apgabali”). Izņēmuma gadījumos pārkārtošanās procesam stratēģiskās nozarēs dalībvalstis var sniegt augstāka līmeņa atbalstu atsevišķiem uzņēmumiem, ja pastāv reāls risks, ka investīcijas tiks novirzītas prom no Eiropas (“atbalsta pieskaņošana”).

20 Jacques Delors institūta priekšsēdētājs Enrico Letta 2024. gada aprīlī iepazīstināja ar Eiropadomes pieprasīto ziņojumu *“Much more than a market”*. Ziņojuma mērķis ir ar konkrētiem priekšlikumiem veicināt pārdomas par vienotā tirgus nākotni. Tajā uzsvērts, ka valsts atbalsta noteikumu pakāpeniska atvieglošana, reaģējot uz nesenajām krīzēm, ir palīdzējusi ierobežot negatīvo ietekmi uz reālo ekonomiku, bet arī radījusi konkurences izkropļojumus. Tajā aicināts panākt līdzsvaru starp valsts atbalsta stingrāku īstenošanu valsts līmenī, ES līmeņa finansējuma atbalsta pakāpenisku paplašināšanu un eiropeiskāku pieeju ES rūpniecības politikai, vienlaikus nodrošinot, ka kaitīgas subsīdijas neapdraud vienlīdzīgus konkurences apstākļus.

Revīzijas tvērums un pieeja

21 Šajā revīzijā tiek novērtēts, cik efektīvi Komisija pielāgoja ES valsts atbalsta regulējumu, lai risinātu nesenās krīzes un atbalstītu ilgtspējīgu atveseļošanos, novērtēja un uzraudzīja ar krīzi saistīto valsts atbalstu un novērtēja tā ietekme uz konkurenci iekšējā tirgū. Mēs pārbaudījām, vai Komisija:

- efektīvi pielāgoja valsts atbalsta regulējumu, lai dalībvalstis varētu ātri novērst krīzes ietekmi uz ekonomiku, un vai tas veicināja atbalsta mērķtiecīgu piešķiršanu;
- savlaicīgi un saskaņā ar pamatotu informāciju izskatīja ar krīzi saistītos valsts atbalsta gadījumus;
- efektīvi uzraudzīja ar krīzi saistītā valsts atbalsta īstenošanu un savlaicīgi izvērtēja tā ietekmi;
- ieguva ticamus datus no dalībvalstīm par piešķirtā valsts atbalsta summām;
- nodrošināja pārredzamību attiecībā uz to, kas saņem valsts atbalstu;
- ierosināja konsekvētu valsts atbalsta regulējumu, sekmējot Eiropas zaļo kursu un citus rūpniecības politikas mērķus.

22 Šajā revīzijā mēs:

- izskatījām attiecīgos krīzes pagaidu regulējumus, ko Komisija bija izveidojusi valsts atbalsta pasākumu apstiprināšanai kopš Covid-19 pandēmijas uzliesmojuma 2020. gadā un Krievijas iebrukuma Ukrainā 2022. gadā;
- analizējām izlasi ar 30 krīzes valsts atbalsta paziņojumiem, kurus Komisija apstiprināja no 2020. gada marta līdz 2023. gada jūnijam; un
- pārbaudījām Komisijai pieejamo informāciju un resursus, lai konstatētu un sekotu līdzi ar krīzi saistīto valsts atbalsta noteikumu pārkāpumiem.

23 Kā parasti, izveidojām paziņojumu izlasi, koncentrējoties uz lielākiem atbalsta budžetiem, kas plānoti Komisijas apstiprināšanas laikā. Mēs apmeklējām Vāciju, Franciju, Nīderlandi un Poliju un apkopojām informāciju par to, kā valsts pārvaldes iestādes nodrošināja valsts atbalsta atbilstību šiem noteikumiem un vai tās bija ziņojušas Komisijai ticamu informāciju par valsts atbalsta izdevumiem. Mēs šīs dalībvalstis izraudzījāmies, jo tās izmaksāja ievērojamas valsts atbalsta summas saskaņā ar krīzes regulējumu un tām ir attiecīgi valsts atbalsta pasākumi ES rūpniecības politikā.

24 Lai gan mēs jau iepriekš esam veikuši revīzijas darbu valsts atbalsta jomā, šie ziņojumi vai nu neattiecas uz pašreizējo kontekstu²², vai ir saistīti ar tādiem konkrētiem valsts atbalsta noteikumu aspektiem, ko piemēro kohēzijas politikā un finanšu iestādēm²³. Ņemot vērā nepieredzēti lielo valsts atbalstu, ko Komisija apstiprināja, lai novērstu ekonomikas traucējumus, ko bija izraisījis Covid-19 un Krievijas iebrukums Ukrainā, ir steidzami nepieciešama atjaunināta un visaptveroša rūpīga pārbaude.

25 Jau citos nesenos ziņojumos par akumulatoriem²⁴ un atjaunīgo ūdeņradi²⁵ mēs norādījām uz valsts atbalsta noteikumu nozīmi ES rūpniecības politikas mērķu sasniegšanā. Tas, ka daudzas dalībvalstis izvēlējās izmantot ievērojamas valsts atbalsta summas, lai atbalstītu ekonomikas atveseļošanu, stratēģisko autonomiju un pāreju uz klimatneitrālu rūpniecību, papildus aprūtināja Komisijas uzraudzības veikšanu.

26 Mēs paredzam, ka šis ziņojums veicinās efektīvāku valsts atbalsta pārraudzību turpmāko krīžu gadījumā, kā arī konsekventāku valsts atbalsta regulējumu turpmākajiem gadiem.

---

²² Īpašais ziņojums 15/2011.

²³ Īpašie ziņojumi 24/2016 un 21/2020.

²⁴ Īpašais ziņojums 15/2023.

²⁵ Īpašais ziņojums 11/2024.

Apsvērumi

Komisija ātri pieņēma pagaidu regulējumus, bet nosacījumi valsts atbalsta mērķtiecīgumam ne vienmēr bija precīzi definēti

Pirmo divu krīzes pagaidu regulējumu ātra pieņemšana Komisijā ļāva dalībvalstīm ātri rīkoties

27 Saskaņoties ar būtiskiem ekonomikas traucējumiem, dalībvalstīm ir jāspēj nekavējoties rīkoties, lai atbalstītu savu ekonomiku un ierobežotu ekonomisko kaitējumu uzņēmumiem. Tāpēc mēs novērtējam, cik ātri Komisija nāca klajā ar saviem krīzes pagaidu regulējumiem pēc Covid-19 uzliesmojuma un Krievijas iebrukuma Ukrainā un vai notika pietiekama apspriešanās ar dalībvalstīm, pirms Komisija pieņēma šos divus krīzes regulējumus.

28 Pasaules Veselības organizācija (PVO) 2020. gada 11. martā paziņoja, ka Covid-19 uzliesmojums ir pandēmija. Drīz pēc tam dalībvalstis noteica daudzu uzņēmējdarbības veidu ierobežošanu, lai mazinātu Covid-19 tālāku izplatību. Dalībvalstis arī sniedza dažāda veida finansiālu palīdzību, lai palīdzētu uzņēmumiem tikt galā ar ekonomikas traucējumiem, kas sekoja ierobežojumiem. Tā kā ievērojams skaits šo pasākumu bija valsts atbalsts, Komisijai tie bija jāapstiprina atsevišķi saskaņā ar LESD, ja vien uz tiem neattiecas esošie atbrīvojumi (sk. 07. punktu).

29 Komisija pieņēma pagaidu regulējumu valsts atbalsta pasākumiem Covid-19 laikā astoņas dienas pēc PVO paziņojuma. Covid-19 regulējums nodrošināja vienotu kritēriju kopumu dalībvalstīm, lai izstrādātu ar Covid-19 saistītos valsts atbalsta pasākumus, un uzdeva Komisijai paātrināt apstiprināšanas procedūras. Šajos apstākļos Komisija nevarēja veikt padziļinātu atbalsta nepieciešamības ekonomisko novērtējumu. Turklāt Komisija pabeidza apspriešanos ar dalībvalstīm par regulējuma projektu tikai divu dienu laikā, kas nedeva pietiekami daudz laika, lai veiktu padziļinātu analīzi. Turpmākajos mēnešos bija nepieciešami vairāki grozījumi, lai neatpaliktu no pandēmijas attīstības un reaģētu uz dalībvalstu pieprasījumiem pēc lielākas elastības.

30 Aptuveni mēnesi pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā, proti, 2022. gada 23. martā, Komisija pieņēma krīzes pagaidu regulējumu valsts atbalsta pasākumiem. Šajā gadījumā dalībvalstīm tika dotas četras dienas, lai sniegtu atgriezenisko saiti par regulējuma projektu.

31 Mēs uzskatām, ka abu krīžu pagaidu regulējumu ātra pieņemšana Komisijā ļāva dalībvalstīm ātri rīkoties. Tas nodrošināja vienotu regulējumu valsts atbalsta pasākumiem, deva juridisko noteiktību dalībvalstīm un mazināja administratīvo slogu. Tomēr šāda ātra rīcība nozīmēja, ka dalībvalstīm bija tikai ļoti ierobežots laiks, lai Komisijai sniegtu atgriezenisko saiti.

Nepietiekama valsts atbalsta koncentrēšana uz visvairāk skartajiem uzņēmumiem

32 Mēs arī izvērtējam, vai Komisija bija definējusi mērķus un kritērijus tādā veidā, kas nodrošinātu, ka atbalsta pasākumi ir efektīvi vērsti uz uzņēmumiem, kurus visvairāk skārusi Covid-19 pandēmija, vienlaikus ierobežojot nepamatotus konkurences izkropļojumus.

33 Covid-19 regulējums tika izdots, atzīstot, ka ir jā saglabā saimnieciskā darbība Covid-19 uzliesmojuma laikā un pēc tā, kā arī to, ka pat uzņēmumi ar labu ekonomisko veselību varētu ciest ievērojamus zaudējumus, jo īpaši tad, ja krīzes rezultātā pasliktinātos to likviditātes situācija. Dalībvalstis galvenokārt izmantoja Covid-19 regulējuma sadaļas, kurās galvenā uzmanība tika pievērsta likviditātes nepieciešamībai vai trūcumam.

34 Tomēr nosacījumi, saskaņā ar kuriem Komisija uzskatīja atbalsta pasākumus par saderīgiem ar iekšējo tirgu, parasti neietvēra nekādus kritērijus, lai nodrošinātu, ka atbalsts risina likviditātes vajadzības. Nebija arī skaidras prasības dalībvalstīm pierādīt, ka uzņēmumu likviditātes problēmas ir izraisījusi Covid-19 pandēmija.

35 Vienkāršota pieeja valsts atbalstam var būt pamatota lielas krīzes laikā. Tas ļauj dalībvalstīm ātri sniegt palīdzību, jo īpaši pēkšņas un vispārējas ekonomikas krīzes gadījumā. Tajā pašā laikā mēs konstatējam, ka Komisija nenodrošināja atbalsta mērķtiecīgu sniegšanu tiem uzņēmumiem, kurus krīze skārusi visvairāk, un atbalsts dažkārt pārsniedza likviditātes trūkuma novēršanu. Divi shēmu piemēri, kurus mēs pārbaudījām savas izlases ietvaros, ir sniegti [2. izcēlumā](#).

2. izcēlums

Valstu shēmu intervences loģika saskaņā ar Covid-19 regulējumu: Vācija un Nīderlande

Vācijā zemas procentu likmes aizdevumi uzņēmumiem bija būtiska pandēmijas atbalsta daļa. Saskaņā ar pagaidu regulējuma 3.1. un 3.3. iedaļu īstenotajās federālo aizdevumu shēmās uzņēmumiem, kas ziņoja par likviditātes trūkumu, nebija jāpierāda tieša vai netieša saikne ar pandēmiju.

Nīderlandē tiešās dotācijas tika piešķirtas uzņēmumiem saskaņā ar shēmu, kura apstiprināta pagaidu regulējuma 3.1. iedaļā un ar kuru paredzēts novērst uzņēmumu likviditātes trūkumu. Atbalsta summas tika balstītas uz zaudēto apgrozījumu un fiksētajām izmaksām. Uzņēmumiem nebija jāsniedz pierādījumi, ka Covid-19 pandēmijas dēļ ir zaudēts apgrozījums, un fiksētās izmaksas ietvēra pamatlīdzekļu nolietojumu. Lai gan nolietojuma iekļaušana aprēķinā var palīdzēt uzņēmumiem saglabāt investīciju līmeni, nav tiešas saiknes starp nolietojumu un likviditātes vajadzībām.

36 Mēs arī atzīmējam, ka Vācijas un Francijas augstāko revīzijas iestāžu publicētie ziņojumi par valsts atbalsta shēmām, kas saistītas ar Covid-19, liecina, ka dažās nozarēs valsts atbalsts varēja sasniegt savus īstermiņa mērķus, lai gan tas ne vienmēr bija samērīgs ar uzņēmumus skārušo kaitējumu vai to faktiskajām vajadzībām, bet tas norāda, ka valsts atbalsts varēja tikt piešķirts tādā apmērā, kas pārsniedza vajadzības²⁶.

37 Salīdzinot ar Covid-19 regulējumu, Ukrainas krīzes regulējuma mērķi bija skaidrāk definēti, uzsvaru liekot uz likviditātes atbalsta pasākumiem. Dalībvalstīm bija atļauts piešķirt atbalstu tikai tiem uzņēmumiem, kurus krīze skāra pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā, vai arī tām bija jānosaka atbalsta summa atkarībā no dabasgāzes un elektroenerģijas izmaksu pieauguma. Tomēr attiecībā uz abiem krīzes pagaidu regulējumiem Komisija nekad nav publiskojusi ekonomisko pamatojumu par maksimālajām atbalsta robežvērtībām katram uzņēmumam vai to, kā tika noteiktas ekonomikas nozares un apakšnozares, kuras īpaši smagi skārusi krīze un kuras varēja saņemt lielāku atbalstu.

²⁶ *Bundesrechnungshof*, “Galīgais paziņojums Federālajai Ekonomikas un klimata aizsardzības ministrijai par ārkārtas ekonomiskā atbalsta (novembra un decembra atbalsts) revīziju par 2020. gadu”; *Cour des comptes*, “Valsts galvotie aizdevumi — efektīva reakcija uz krīzi, nepieciešamie turpmākie pasākumi”.

38 Komisija 2022. gada jūlijā grozīja Ukrainas krīzes regulējumu saskaņā ar plānu *REPowerEU*, kurš paredz samazināt ES atkarību no Krievijas fosilā kurināmā. Atbalsts atjaunīgajai enerģijai un rūpnieciskās ražošanas procesu dekarbonizācijai jau bija iespējams saskaņā ar Pamatnostādņem par valsts atbalstu klimatam, vides aizsardzībai un enerģētikai (*CEEAG*)²⁷, taču, ņemot vērā Krievijas iebrukumu Ukrainā, Komisija uzskatīja, ka ir nepieciešami trīs galvenie vienkāršoējumi, lai īslaicīgi paātrinātu investīcijas:

- atcelt prasību, kas paredz rīkot sabiedrisko apspriešanu par ietekmi uz konkurenci un atbalsta pasākumu samērīgumu, kā parasti tiek prasīts saskaņā ar *CEEAG*;
- atvieglot publisko finansējumu bez konkursa procedūrām ar nosacījumu, ka tiek ievērota maksimālā valsts atbalsta procentuālā daļa, ko var piešķirt vienam saņēmējam (“atbalsta intensitāte”);
- vairs nepiemērot visus valsts atbalsta modernizācijas paketē noteiktos kopējos novērtēšanas principus²⁸; jo īpaši Komisija nenovērtētu iespējamo negatīvo ietekmi uz konkurenci vai neveiktu “samēra pārbaudi”, lai noteiktu, vai šādu pasākumu negatīvo ietekmi varētu kompensēt pozitīva ietekme, kā to paredz *CEEAG*.

39 Saskaņā ar *CEEAG* dalībvalstīm bija jāpierāda, ka atbalsts ir nepieciešams un ka projekts (vai shēmu atsauces projekts) netiktu īstenots bez šāda atbalsta. Pēc Ukrainas krīzes regulējuma grozīšanas Komisija kopumā uzskatīja, ka atbalstam ir stimulējoša ietekme (citiem vārdiem sakot, ka atbalsta saņēmēji neveiktu investīcijas bez atbalsta). Tomēr tas netika pamatots ar ekonomisko analīzi.

---

²⁷ Paziņojums [2022/C 80/01](#) “Pamatnostādnes par valsts atbalstu klimata, vides aizsardzības un enerģētikas pasākumiem (2022)”.

²⁸ Komisijas paziņojums [COM/2012/0209](#) “ES valsts atbalsta modernizācija (VAM)”; Komisijas dienestu darba dokuments [SWD\(2020\)0257](#) “*Fitness Check of the 2012 State aid modernisation package, railways guidelines and short-term export credit insurance*”, 20. lpp.

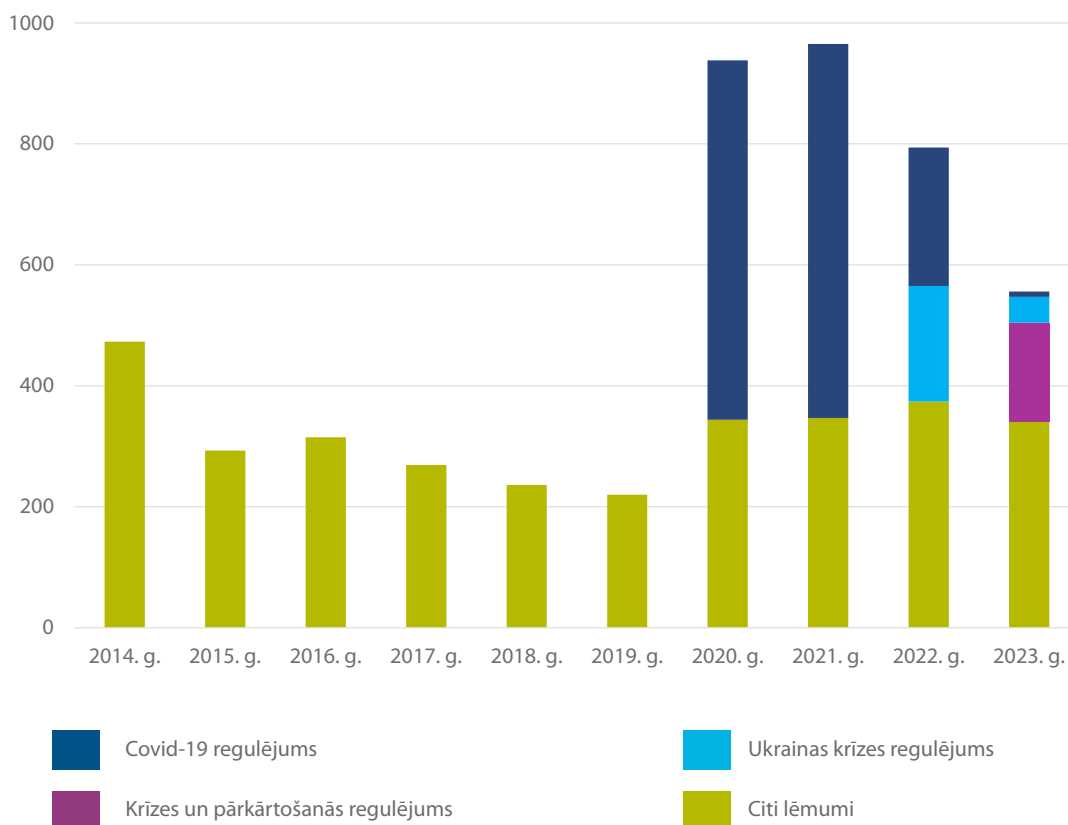
40 Attiecībā uz Ukrainas krīzes regulējumu mēs uzskatām, ka Komisija sākotnēji noteica atbilstošus mērķus un kritērijus, lai nodrošinātu, ka atbalsta pasākumi ir efektīvi vērsti uz krīzes skartajiem uzņēmumiem. Vēlākie grozījumi, kas tika pieņemti pēc *REPowerEU*, nodrošināja turpmāku vienkāršošanu, atceļot dažus aizsardzības pasākumus pret tirgus izkropļojumu risku. Mēs arī konstatējam, ka Komisija neveica ekonomikas novērtējumus pirms regulējumu pieņemšanas, lai nodrošinātu atbalsta ierobežošanu līdz nepieciešamajam minimumam, un ka Covid-19 regulējums nebija pietiekami vērsts uz uzņēmumiem, kurus krīze skārusi visvairāk.

Komisijas veiktā pārbaude ar krīzi saistīto valsts atbalsta gadījumiem bija ātra, bet bieži balstījās uz ierobežotu informāciju par dalībvalstu pieņemtajiem pasākumiem

Kopš Covid-19 uzliesmojuma ir ievērojami pieaudzis Komisijas lēmumu skaits par valsts atbalstu

41 Covid-19 pandēmijas laikā 2020. un 2021. gadā Komisijas pieņemto valsts atbalsta lēmumu skaits gandrīz četrkāršojās salīdzinājumā ar līmeni pirms 2020. gada (no aptuveni 250 līdz 950 katru gadu). Lielākā daļa pieauguma bija saistīta ar lēmumiem saskaņā ar Covid-19 regulējumu (aptuveni 600 katru gadu). Kopējais valsts atbalsta lēmumu skaits 2022. gadā samazinājās līdz aptuveni 800, no kuriem aptuveni puse tika pieņemta vai nu saskaņā ar Covid-19 regulējumu, vai Ukrainas krīzes regulējumu. Lēmumu skaits 2023. gadā samazinājās līdz mazāk nekā 600, no kuriem viena trešdaļa bija saistīta vai nu ar Ukrainas krīzes regulējumu, vai ar krīzes un pārkārtošanās regulējumu (sk. [3. attēlu](#)).

3. attēls. Valsts atbalsta lēmumu skaits gadā, 2014.–2023. gads

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas datiem.

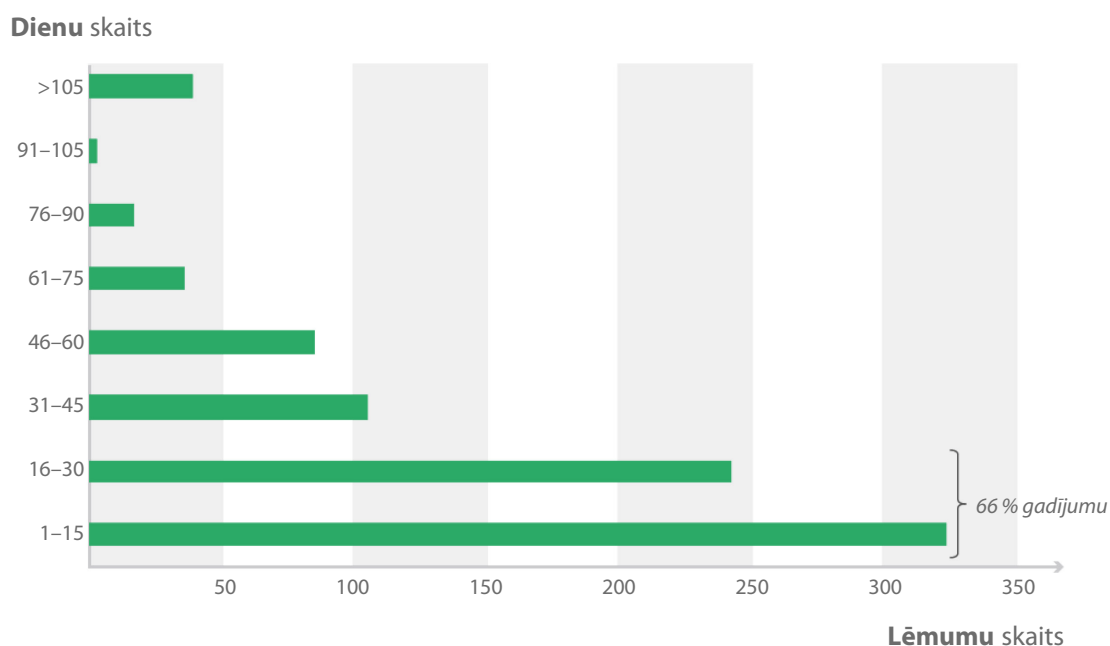
Komisija mazāk nekā mēneša laikā novērtēja lielāko daļu valsts atbalsta shēmu, par kurām tika paziņots saskaņā ar pirmajiem diviem krīzes pagaidu regulējumiem

42 Dalībvalstīm bija jāpaziņo Komisijai par visiem valsts atbalsta pasākumiem, ko tās paredzējušas pieņemt saskaņā ar krīzes regulējumu, un jāiesniedz apliecinājoši dokumenti, piemēram, valsts tiesību aktu projekti, kas reglamentē paredzētos pasākumus. Parasti Komisijai ir divi mēneši, lai pieņemtu lēmumu pēc pilnīga paziņojuma par pasākumu²⁹. Ņemot vērā apstākļus, Komisijai šie pasākumi bija jāizvērtē un jāapstiprina pēc iespējas ātrāk, vienlaikus izvairoties no nepamatotiem konkurences izkropļojumiem. Mēs pārbaudījām, cik ātri Komisija bija veikusi savus novērtējumus.

²⁹ Padomes Regula (ES) 2015/1589, 4. panta 5. punkts.

43 Komisija apstiprināja 693 pasākumus Covid-19 regulējuma ietvaros un 157 pasākumus Ukrainas krīzes regulējuma ietvaros. Lēmumu skaits neietver vēlākus grozījumus šajos pasākumos. 66 % gadījumu pagāja mazāk nekā viens mēnesis no dalībvalstu pirmās saziņas ar Komisiju (“pirmspaziņošana”) līdz Komisijas galīgajam lēmumam pēc oficiālas paziņošanas (sk. **4. attēlu**). Tas kontrastē ar vidēji 2,5 mēnešiem, kuri bija vajadzīgi, lai novērtētu ar Covid-19 saistītos atbalsta pasākumus, kas apstiprināti ārpus pagaidu regulējuma. Tā kā krīzes un pārkārtošanās regulējums tika pieņemts tikai 2023. gada martā un novērtēšanas procedūras turpinājās, mēs nenovērtējam Komisijas novērtēšanas procedūru ilgumu attiecībā uz lēmumiem, kas pieņemti saskaņā ar krīzes un pārkārtošanās regulējumu.

4. attēls. Komisijas novērtējuma ilgums saskaņā ar Covid-19 regulējumu un Ukrainas krīzesregulējumu

Piezīme. Tostarp pirmspaziņošana, izņemot lēmumus par grozījumiem.

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas datiem.

44 Mēs arī konstatējam, ka tikai daži Komisijas lēmumi par valsts atbalsta apstiprināšanu ir apstrīdēti ES tiesās, kuras vairākumā gadījumu tos atbalstīja. Piemēram, aviācijas nozarē, kuru īpaši skāra Covid-19 ierobežojumi, konkurenti apstrīdēja Komisijas lēmumus, kas pieņemti gan saskaņā ar LESD, gan Covid-19 regulējumu, pamatojoties uz to, ka Komisija nebija pienācīgi izvērtējusi gadījumus visos būtiskajos aspektos vai nebija norādījusi iemeslus. Mēs konstatējam, ka līdz 2024. gada jūnija beigām ES Vispārējā tiesa un Tiesa bija pasludinājusi spriedumus par Covid-19 valsts atbalstu aviokompānijām 26 lietās. Vispārējā tiesa

atcēla Komisijas lēmumus 10 lietās, savukārt 16 pārējās lietās Komisijas lēmumi tika apstiprināti. Tiesa noraidīja turpmākas pārsūdzības sešās no šīm lietām.

45 Tāpēc mēs uzskatām, ka pēc pirmo divu krīzes pagaidu regulējumu pieņemšanas Komisijai izdevās ievērojami samazināt novērtēšanas procedūras ilgumu. ES tiesas lielākoties atbalstīja lēmumus par valsts atbalsta apstiprināšanu.

Komisijai bieži vien trūka sīkākas informācijas par pasākumiem, ko dalībvalstis īstenojušas saskaņā ar krīzes pagaidu regulējumu, jo īpaši par “jumta shēmām”

46 Saskaņā ar pagaidu krīzes regulējumiem dalībvalstīm bija jāpierāda, ka valsts atbalsta pasākumi ir nepieciešami, piemēroti un samērīgi saskaņā ar to mērķi novērst nopietnus traucējumus dalībvalsts ekonomikā un ka ir ievēroti visi regulējuma nosacījumi³⁰. Tāpēc mēs pārbaudījām, vai Komisija, novērtējot paziņotās valsts shēmas un citus piemērojamos valsts atbalsta noteikumus, pārbaudīja, vai pasākumi atbilst regulējumos noteiktajiem kritērijiem.

47 Mēs analizējām izlasi, kuru veidoja 30 Komisijas apstiprināti ar krīzi saistītā valsts atbalsta paziņojumi, un konstatējām, ka Komisija vērtējums aprobežojās ar pārliecināšanos, vai pasākumi atbilda regulējumiem vai arī vai dalībvalstis bija apņēmušās regulējumus ievērot. Tomēr tā sīkāk nepārbaudīja informāciju par katru paziņoto shēmu, tostarp attiecīgās valsts atbalsta piešķiršanas nosacījumus. Turklāt tā arī nenovērtēja, vai atbalstu var sniegt ar mazāk izkropļojošiem līdzekļiem un vai dalībvalstis jau ir pieņēmušas citus vispārējus pasākumus vai valsts atbalsta pasākumus, kas paredzēti uzņēmumu likviditātes vajadzībām. Tā kā nebija skaidrs, kā krīzes attīstīsies un tā kā bija ātri vajadzīgs valsts atbalsts, dalībvalstis arī nereti nevarēja sniegt skaidru informāciju par budžetiem un nosūtīja skaitļus, kas bija vairāk vai mazāk patvaļīgi. Tomēr saskaņā ar valsts atbalsta noteikumiem Komisijai ir jāspēj pārbaudīt shēmas ietekmi uz konkurenci, un tas ietver dalībvalstu paziņoto budžetu novērtēšanu. Krīžu laikā Komisijas novērtējumā netika ņemta vērā paziņotā atbalsta kopējā summa.

48 Šajā sakarā mēs konstatējām, ka atsevišķas dalībvalstis paziņoja Komisijai par “jumta shēmām”. Tās ietvēra vairākus reaģēšanas pasākumus krīzes situācijās un bieži vien vairākus atbalsta instrumentus, piemēram, dotācijas, aizdevumus vai dažāda veida

---

³⁰ Sk. Covid-19 pagaidu regulējuma 19. punktu, Ukrainas krīzes regulējuma 51. punktu un krīzes un pārkārtošanās regulējuma 57. punktu.

nodokļu atvieglojumus. Šiem pasākumiem un instrumentiem bija jāatbilst pagaidu shēmai, bet valsts atbalsta piešķiršanas nosacījumi nebija zināmi. Apstiprināšana jāva dalībvalstīm pieņemt daudzus dažādus atbalsta pasākumus bez turpmākas paziņošanas Komisijai, tādējādi ievērojami samazinot administratīvo slogu. Komisija apstiprināja šādas shēmas saskaņā ar visiem regulējumiem ar nosacījumu, ka dalībvalstis apņemas ievērot visus kritērijus.

49 Vācija bija viena no daudzajām dalībvalstīm, kas paziņoja Komisijai par “jumta shēmām” saskaņā ar Covid-19 regulējumu un plaši tās izmantoja. Tās federālo “jumta shēmu” saturs būtībā tika kopēts no Covid-19 regulējuma, nesniedzot sīkāku informāciju par dažādiem atbalsta pasākumiem. Tie vēl bija jāizstrādā un jāpieņem attiecīgajos valsts administratīvajos līmeņos. Piemērs vienai šādai shēmai Vācijā ir dots **3. izcēlumā**.

3. izcēlums

Vācijas piemērs “jumta shēmu” izmantošanai

Vācijā saskaņā ar federālo regulējumu “Nelielas summas no 2020. gada atbalsta” (Komisijas lieta Nr. SA.56790, tostarp secīgas shēmas) valsts un reģionālās iestādes pieņēma 231 dažādu ar Covid-19 saistītu atbalsta pasākumu. Šie pasākumi aptvēra dažādus atbalsta instrumentus, piemēram, dotācijas vai subsidētus izdevumus, kas piešķirti saskaņā ar īpašiem nosacījumiem un paredz vairāk nekā 90 miljardus EUR nominālajos valsts atbalsta izdevumos.

Šie atbalsta pasākumi, kas ir “jumta shēmas” pamatā, netika novērtēti vai nebija jāapstiprina Komisijai, un tie tika īstenoti saskaņā ar Komisijas lēmumu, ar kuru apstiprināja “jumta shēmu”.

50 Kad Komisija vērtēja paziņojumus par “jumta shēmām”, tai bija tikai ļoti ierobežota informācija par to īpašo atbalsta pasākumu būtību un apmēru, kurus dalībvalstis pieņēma un īstenoja saskaņā ar šīm shēmām. Komisija būtībā paļāvās uz to, ka dalībvalstis ievēros paziņoto shēmu nosacījumus, kuriem Komisija bija konstatējusi atbilstību ar pagaidu regulējumiem, bet tai nebija papildu informācijas par finansēšanas mehānismiem, ko dalībvalstis galu galā ieviesa. Lai gan precīzs apstiprināto “jumta shēmu” skaits nav pieejams, mēs lēšam, ka shēmas, kas aptver vairāk nekā vienu atbalsta instrumentu, veido vairāk par trešdaļu no kopējās ar Covid-19 saistītā atbalsta summas, kuru apstiprinājusi Komisija. Šis skaitlis, visticamāk, būs lielāks, jo ir arī shēmas, kas aptver vienu atbalsta instrumentu, kurš sastāv no daudziem apakšpasākumiem. Mēs uzskatām, ka “jumta shēmu” izmantošana dalībvalstīs rada īpašu risku Komisijas veiktajai valsts atbalsta uzraudzībai.

Dalībvalstu pārbaudes par atbilstību ar krīzi saistītajiem valsts atbalsta noteikumiem lielā mērā balstījās uz saņēmēju pašdeklarācijām

51 Saskaņā ar LESD 108. panta 1. punktu Komisijai kopā ar dalībvalstīm ir pastāvīgi jāpārskata valstīs pastāvošās atbalsta sistēmas. Krīzes pagaidu regulējums nosaka maksimālās atbalsta summas katram uzņēmumam un ietver reizēm sarežģītus kumulācijas noteikumus, ja uzņēmumi saņem atbalstu saskaņā ar tām pašām vai dažādām regulējuma iedaļām. Dalībvalstu un to iestāžu uzdevums valsts atbalsta jomā ir nodrošināt atbilstību noteikumiem un atbalstīt Komisiju tās uzdevumu izpildē. Attiecībā uz četrām dalībvalstīm, kuras tika apmeklētas šīs revīzijas laikā, mēs pārbaudījām, vai attiecīgās dalībvalstu iestādes ir ieviesušas pasākumus atbilstības pārbaudei un vai tie ir efektīvi.

52 Lai gan Nīderlandē krīzes atbalsts lielākoties tiek pārvaldīts centralizēti, lielākajās dalībvalstīs valsts atbalsta pārvaldībā ir iesaistītas daudzas iestādes. Tomēr no četrām dalībvalstīm, kuras apmeklējām šīs revīzijas laikā, centrālais valsts atbalsta reģistrs bija tikai Polijai. Visām attiecīgajām iestādēm bija jāveic valsts atbalsta datu augšupielāde septiņu dienu laikā pēc tā piešķiršanas, un citas iestādes varēja šos datus izmantot pārbaudēm. Šāds reģistrs Eiropas Savienībā nav obligāts, bet dalībvalstis to var izveidot brīvprātīgi. Līdz 2026. gada 1. janvārim dalībvalstīm ir jānodrošina, ka vismaz informācija par piešķirto *de minimis* atbalstu tiek reģistrēta centrālajā reģistrā valsts vai ES līmenī, lai uzraudzītu *de minimis* atbalsta maksimālo apjomu ievērošanu³¹. Tā kā nebija centrālā reģistra un lai apstiprinātu atbilstību kumulācijas noteikumiem, piešķirot atbalstu, Vācijas, Francijas un Nīderlandes iestādes lielā mērā paļāvās uz uzņēmumu pašdeklarācijām.

53 Ar 25 miljardu EUR Viseiropas garantiju fondu (*PEGF*), ko izveidoja EIB grupa, reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, un ko atbalstīja 22 dalībvalstis, 2020. gadā kļuva pieejams cits atbalsts. *PEGF* atbalstu varēja apvienot ar citiem atbalsta pasākumiem, ko īsteno dalībvalstis, ar nosacījumu, ka konkrētiem pasākumiem kopējā aizdevumu summa nepārsniedz Covid-19 regulējumā noteikto maksimālo apjomu. Tomēr tikai attiecīgajām valsts iestādēm Polijā bija informācija par *PEGF* galasaņēmējiem, jo valsts līmenī tika īstenota papildu shēma. Citās mūsu apmeklētajās dalībvalstīs attiecīgajām iestādēm nebija šīs informācijas. Tādējādi pastāv risks, ka, piemērojot kumulācijas noteikumus, ar *PEGF* starpniecību piešķirtais atbalsts netika ņemts vērā.

³¹ Komisijas Regula (ES) 2023/2831, 6. pants.

54 Saskaņā ar Covid-19 regulējumu atbalstu nevarēja piešķirt uzņēmumiem, kuri jau bija nonākuši grūtībās pirms pandēmijas, proti, 2019. gada 31. decembrī, lai gan izņēmumi attiecās uz mikrouzņēmumiem un mazajiem uzņēmumiem. Lai pārbaudītu atbilstību šai prasībai, apmeklētās dalībvalstis parasti paļāvās uz uzņēmumu pašdeklarācijām.

55 Mēs uzskatām, ka dalībvalstīm ne vienmēr bija efektīvi kontroles mehānismi un tās bieži paļāvās uz saņēmēju pašdeklarācijām, lai nodrošinātu, ka valsts atbalsts tika piešķirts saskaņā ar pagaidu regulējuma nosacījumiem un Komisijas lēmumiem, ar kuriem atļāva pasākumus. Tajās dalībvalstīs, kur atbalsta piešķiršanā ir iesaistītas daudzas iestādes un nav centrālā valsts atbalsta reģistra, valsts iestādēm bija grūti salīdzināt kumulācijas noteikumus.

Komisija samazināja valsts atbalsta shēmu uzraudzību krīžu laikā un vēl nav izvērtējusi pagaidu regulējumu ietekmi uz konkurenci

Neskatoties uz ievērojami augstākiem valsts atbalsta izdevumiem kopš 2020. gada, Komisija ir samazinājusi centienus uzraudzīt valsts atbalstu

56 Uzraudzības pienākumu ietvaros Komisijai ir jāpārbauda, vai dalībvalstis ievēro tās lēmumus par valsts atbalstu, ieskaitot paziņotos budžetus, un vispārējos valsts atbalsta noteikumus (piemēram, Vispārējo grupu atbrīvojuma regulu). Tāpēc Komisija veic periodisku uzraudzību³², pamatojoties uz publiski pieejamu informāciju, tirgus dalībnieku iesniegtu informāciju par to, kā dalībvalstis piemēro valsts atbalsta noteikumus, un mērķtiecīgu padziļinātu vairāku atbalsta shēmu caurskatīšanu. Līdz šim Komisija ir izvēlējusies šīs shēmas, izmantojot uz risku balstītu pieeju. Mēs pārbaudījām, kā laika gaitā mainījās Komisijas veiktā uzraudzība un vai rezultāti bija adekvāti un pieejami savlaicīgi, lai informētu Komisiju par pagaidu regulējumu efektivitāti.

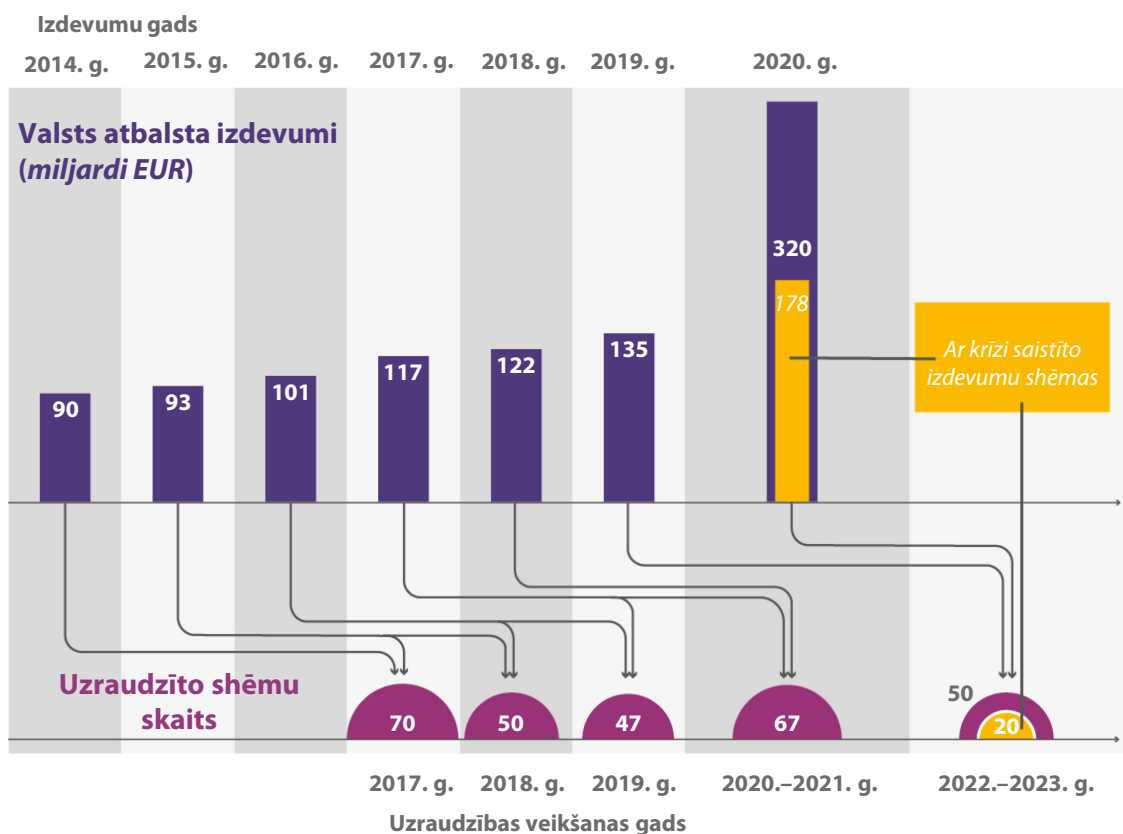
---

³² Komisijas dienestu darba dokuments [SWD\(2020\) 0257](#) “*Fitness Check of the 2012 State aid modernisation package, railways guidelines and short-term export credit insurance*”, 37. lpp.

57 Kopš 2020. gada Komisija turpina vākt vispārīgu informāciju par valsts atbalsta īstenošanu. Tomēr tās uzraudzības uzdevums nebija paredzēts vai izstrādāts tā, lai apzinātu nepaziņotu atbalstu, bet gan lai pārliecinātos par atbalsta shēmu pareizu īstenošanu. Izņemot iespēju ieinteresētajām personām iesniegt sūdzības par iespējamu nelikumīgu atbalstu, Komisijai pašlaik nav strukturētas pieejas, kā atklāt nepaziņota atbalsta gadījumus.

58 Pirms 2020. gada Komisija katru gadu padziļinātai caurskatīšanai bija atlasījusi aptuveni 50 līdz 70 atbalsta shēmas. Pieaugošās darba slodzes dēļ saistībā ar paziņoto pasākumu novērtēšanu (sk. 41. punktu) 2020. gadā Komisija nolēma uz laiku, kamēr ilgst krīzes, veikt padziļinātu uzraudzību tikai reizi divos gados (sk. 5. attēlu). 2024. gadā Komisija nolēma atgriezties pie ikgadējās uzraudzības.

5. attēls. Gada valsts atbalsta izdevumi 2014.–2020. gadā un uzraudzīto shēmu skaits 2017.–2023. gadā

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas datiem.

59 Šīm izmaiņām bija vairākas sekas.

- Tās palielināja nobīdi (t. i., vēl viens gads) starp uzraudzības veikšanas laiku un aptverto periodu. Tas jau no paša sākuma mazināja uzraudzības informācijas nodarīgumu Komisijai.
- Tā kā 2021. un 2023. gadā tika pārbaudīts līdzīgs shēmu skaits kā pirms krīzes (no 50 līdz 70), Komisijas veiktā uzraudzība bija aptuveni puse no pirmskrīzes līmeņa, neraugoties uz to, ka paziņoto valstu shēmu un atbalsta gadījumu skaits kopš tā laika bija ievērojami palielinājies.
- Atbalsts, kas paziņots un piešķirts saskaņā ar Covid-19 regulējumu 2020. gadā, tika uzraudzīts tikai 2023. gadā, bet uzraudzība aptvēra arī pirmskrīzes atbalstu, kas piešķirts 2019. gadā. Citiem vārdiem sakot, Komisijas uzraudzības pasākumi ir aptvēruši tikai daļu no atbalsta, kas paziņots un piešķirts saskaņā ar Covid-19 regulējumu, un nav aptvēruši atbalstu, kurš paziņots saskaņā ar Ukrainas krīzes regulējumu. Tas atkal samazina priekšstatu, ko Komisija var gūt no uzraudzības.

60 Pārbaudot 2022.–2023. gadā veikto uzraudzību, mēs konstatējām, ka Komisijas riska novērtējums nebija pienācīgi dokumentēts. Tas neļāva mums secināt, vai visi iespējamie riski bija sistemātiski apzināti, novērtēti un prioritizēti.

61 Attiecībā uz katru atlasīto shēmu, par kuru jāveic padziļināta caurskatīšana, Komisija novērtēja atbalsta piešķiršanas valsts juridiskā pamata atbilstību savam lēmumam, ar ko apstiprina shēmu, vai attiecīgā gadījumā Covid-19 regulējumam. Tā arī pārbaudīja nelielu individuālā atbalsta piešķirumu izlasi. Lai gan šīs pārbaudes bija visaptverošas un labi dokumentētas, nelielais izlases lielums (8 līdz 10 atbalsta piešķirumi katrai atlasītajai shēmai) neļāva Komisijai izdarīt secinājumus par to, vai shēmu vispārējā īstenošana atbilda valsts atbalsta noteikumiem. Ja piešķirējas iestādes bija paļāvušās uz uzņēmumu pašdeklarācijām, neveicot nekādas turpmākas pārbaudes, lai apstiprinātu, ka tās atbilst kumulācijas noteikumiem vai ka uzņēmumi pirms krīzes nebija nonākušas grūtībās, Komisija neveica nekādas papildu pārbaudes, bet aicināja dalībvalstis izveidot mehānismu pašdeklarāciju informācijas pārbaudei.

62 Mēs uzskatām, ka veids, kādā Komisija apkopoja un analizēja vispārējo informāciju par valsts atbalstu, nebija pietiekami vērsts uz nepaziņota valsts atbalsta atklāšanu. Komisijas riska novērtējums neļāva mums secināt, vai visi iespējamie riski bija sistemātiski apzināti, novērtēti un prioritizēti. Izmaiņas, kas 2020. gadā tika ieviestas Komisijas veiktajā valsts atbalsta periodiskajā uzraudzībā, ierobežoja valstu

shēmu tvērumu un palielināja laika nobīdi. Līdz šim ir aptverts tikai pirmais Covid-19 regulējuma gads.

Komisija vēl nav novērtējusi saskaņā ar pirmajiem diviem krīzes regulējumiem pieņemto pasākumu ietekmi uz konkurenci iekšējā tirgū

63 Izvērtējumi, kas veikti saskaņā ar valsts atbalsta noteikumiem, sniedz pierādījumus gan par atbalsta tiešo ietekmi uz saņēmējiem, gan par netiešo ietekmi, piemēram, vai atbalsts bija samērīgs un vai jebkādi tā radītie iespējamie izkropļojumi iekšējā tirgū tiktu samazināti līdz minimumam. Šādu izvērtējumu rezultāti būtu jāņem vērā, izstrādājot jaunus regulējumus vai valsts atbalsta shēmas. Tāpēc mēs pārbaudījām, vai Komisija ir veikusi nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka tiek novērtēta pirmo divu krīzes regulējumu ietekme uz konkurenci iekšējā tirgū.

64 Dalībvalstīm ir jā sagatavo izvērtējumi dažādu atbalsta shēmu gadījumā, ieskaitot shēmas, uz kurām attiecas Vispārējā grupu atbrīvojuma regula, ja shēmas gada atbalsta budžets pārsniedz 150 miljonus EUR, kā arī saskaņā ar dažādām valsts atbalsta pamatnostādnēm, piemēram, pamatnostādnēm par valsts atbalstu klimatam, vides aizsardzībai un enerģētikai vai nostādnēm par valsts atbalstu pētniecībai un attīstībai un inovācijai. Attiecīgās dalībvalstis parasti izstrādā izvērtēšanas plānu apstiprināšanai Komisijā, ņemot vērā kopējo valsts atbalsta izvērtēšanas metodiku. Tomēr, ņemot vērā pieņemšanas steidzamību, krīzes pagaidu regulējumos nebija iekļauti noteikumi par izvērtēšanu.

65 Trīs no četrām apmeklētajām dalībvalstīm pielika zināmas pūles, lai izpētītu ar krīzi saistītā valsts atbalsta ietekmi. Vācijā un Nīderlandē attiecīgās ministrijas šajā sakarā 2024. un 2025. gadā plānoja veikt atbalsta programmu izvērtējumus.

66 Līdz 2024. gada jūnijam Komisija bija veikusi pētījumu par to, kā ar Covid-19 saistītais valsts atbalsts ietekmē apgrozījumu un uzņēmumu saistību neizpildes iespējamību. Pētījumā secināts, ka šādam atbalstam bija būtiska nozīme tādā ziņā, ka tas palīdzēja uzņēmumiem pārciest krīzi³³. Tomēr pētījumā netika aplūkota atbalsta ietekme uz konkurenci, piemēram, nozarēs ar potenciāli lielāku izkropļojuma risku. Tā kā trūka ticamu datu no dalībvalstīm, pētījums attiecās tikai uz Spāniju, Itāliju un Poliju, tādējādi izlaižot tās dalībvalstis, kurās bija vislielākie valsts atbalsta izdevumi. Komisija vēl nav plānojusi izvērtēt Ukrainas krīzes regulējuma ietekmi.

---

³³ *Study on the effectiveness of COVID-Aid on firms.*

67 Mēs uzskatām, ka *ex post* izvērtējuma trūkums pirmajiem diviem krīzes pagaidu regulējumiem ir zaudēta iespēja uzzināt, kā nākotnē izstrādāt mērķtiecīgākus pasākumus, vienlaikus līdz minimumam samazinot konkurences izkropļojumus.

Saskaņā ar pagaidu regulējumiem dalībvalstis piešķīra atbalstu, kas ir mazāks par apstiprinātajām summām, bet paziņotie dati nav uzticami

68 Komisija paļaujas uz to, ka dalībvalstis sniegs savlaicīgus, visaptverošus un precīzus datus. Tādējādi dalībvalstīm ir jāievieš sistēmas, lai attiecīgo informāciju apkopotu no valsts atbalsta piešķirējām iestādēm. Tāpēc mēs pārbaudījām, vai dalībvalstis ir Komisijai paziņojušas šādus datus un vai tā ir izmantojusi šos datus uzraudzībai un ziņošanai. Mēs arī vērtējām, vai Komisija ir nodrošinājusi pietiekamu pārredzamību attiecībā uz valsts atbalstu, kas saistīts ar krīzi, un cik efektīvi tā ir uzraudzījusi dalībvalstu pārredzamības pienākumu ievērošanu attiecībā uz ziņošanu par valsts atbalstu.

Dati rāda, ka ar krīzi saistītie valsts atbalsta izdevumi saglabājās ievērojami zemāki par sākotnēji apstiprinātajām summām

69 Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju dalībvalstis bija paziņojušas par Covid-19 valsts atbalsta pasākumiem 3,05 triljonu EUR apmērā, no kuriem 2,86 triljoni EUR attiecās uz pasākumiem saskaņā ar Covid-19 pagaidu regulējumu. Tomēr tās bija tikai nominālvērtības un nebija līdzvērtīgas iespējamajai priekšrocībai, kas nodota uzņēmumiem (“atbalsta elements”) un kas ir atkarīga no atbalsta instrumenta veida. Piemēram, priekšrocība atmaksājamiem instrumentiem, tādiem kā aizdevumiem, ir ievērojami mazāka nekā dotācijām.

70 Dalībvalstis ziņoja par valsts atbalsta izdevumiem Covid-19 shēmām, kas bija ievērojami mazāki nekā valsts atbalsta budžeti, par kuriem tās bija paziņojušas Komisijai, un kas bija aptuveni 1,1 triljons EUR nominālajās summās un atbilst atbalsta elementam 472 miljardu EUR apmērā. Attiecībā uz pasākumiem pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā situācija bija līdzīga 2022. gada beigās, kad dalībvalstis bija ziņojušas par vairāk nekā 66 miljardu EUR lieliem izdevumiem nominālajās summās vai aptuveni 10 % no paziņotajiem budžetiem (sk. [1. tabulu](#)).

1. tabula. Paziņotie budžeti un izdevumi saskaņā ar pagaidu regulējumiem (līdz 2022. gada beigām)

(miljardi EUR)

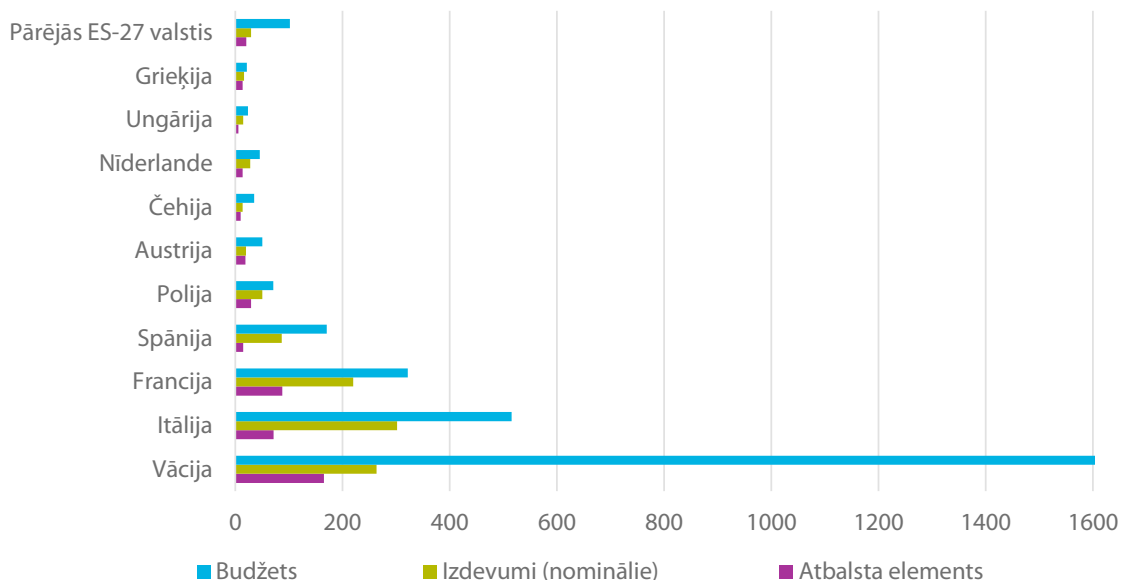
	Paziņotie budžeti	Izdevumi (nominālās summas)	Atbalsta elements
Covid-19	3 049	1 097	472
Ukrainas krīze	679	66	39

Avots: 2023. gada valsts atbalsta rezultātu pārskats.

71 Tomēr dalībvalstu paziņotās kopējās summas ievērojami atšķirās. Piemēram, saskaņā ar Covid-19 regulējumu Vācija bija paziņojusi par krīzes pasākumiem, kas veidoja vairāk nekā pusi no visu ES-27 dalībvalstu paziņotā kopējā budžeta. Tomēr 2022. gada beigās Vācijas paziņotie nominālie izdevumi bija aptuveni 15 % no sākotnēji paziņotajiem budžetiem, kā parādīts [6. attēlā](#).

6. attēls. Covid-19 — izdevumi salīdzinājumā ar paziņotajiem budžetiem līdz 2022. gada beigām

(miljardi EUR)

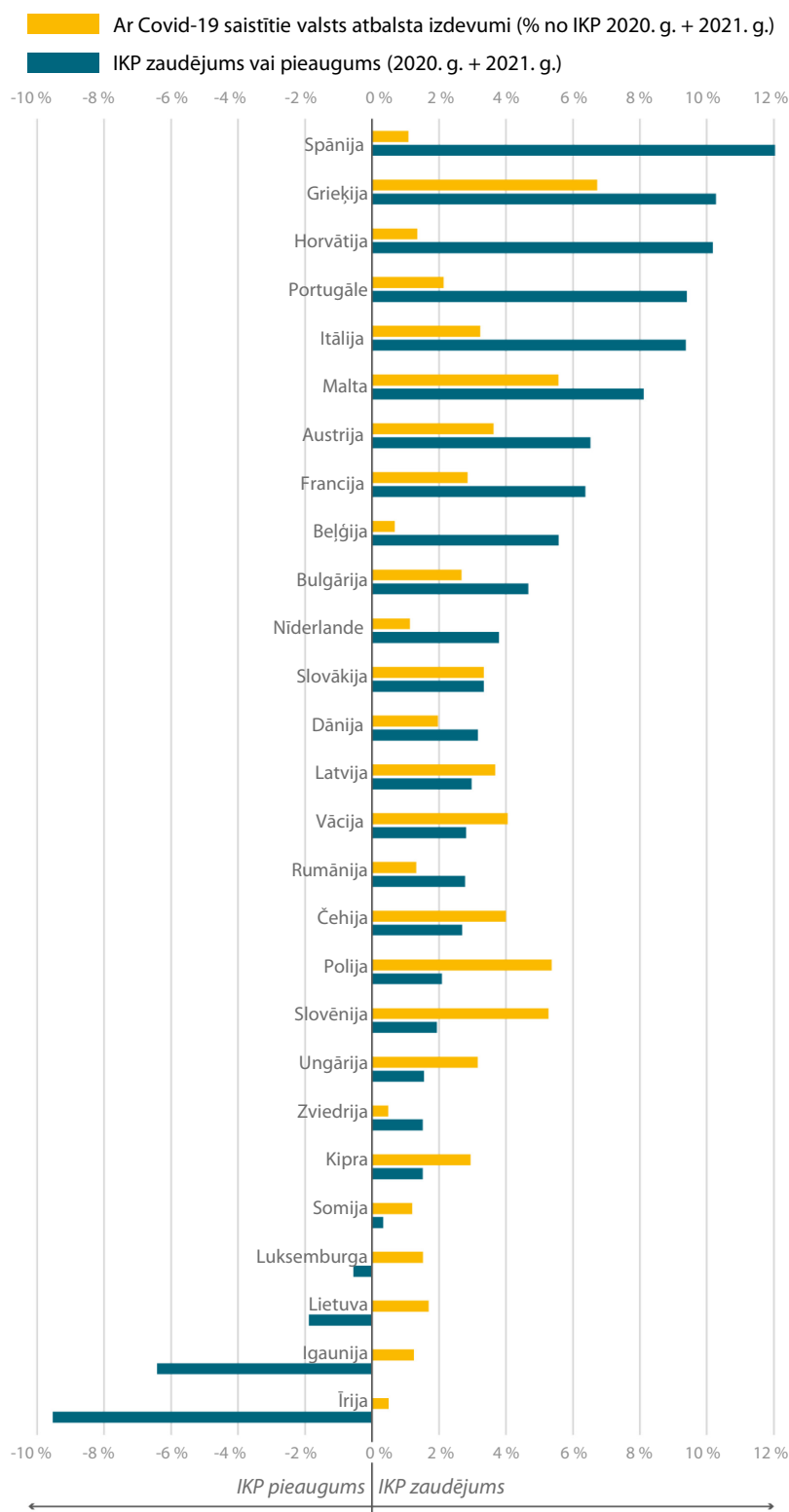
Avots: ERP, pamatojoties uz 2023. gada valsts atbalsta rezultātu pārskatu.

72 Līdz 2022. gada beigām Vācija, Francija un Itālija bija ziņojušas par lielākajām valsts atbalsta izdevumu summām saskaņā ar Covid-19 regulējumu (sk. [6. attēlu](#)). Tomēr tas ir jāskata kontekstā ar šo valstu tautsaimniecību lielumu un ekonomisko kaitējumu, ko tās cieta no Covid-19 pandēmijas. Nav pamatotas metodikas šīs sakarības novērtēšanai, bet kā ļoti aptuvenu tuvinājumu Komisija savā 2022. un 2023. gada valsts atbalsta rezultātu pārskatā salīdzināja izdevumus ar iekšzemes kopproduktu (IKP) un IKP zaudējuma līmeni 2020. un 2021. gadā, pieņemot, ka IKP zaudējums šajos divos gados gandrīz pilnībā bija saistīts ar Covid-19 pandēmiju³⁴. Pamatojoties uz šo salīdzinājumu, Vācija, Francija un Itālija neizmaksāja neparasti lielas atbalsta summas (sk. [7. attēlu](#)). Mēs vēlamies atzīmēt, ka, pamatojoties uz šo analīzi par dalībvalstīm, Komisija arī secināja, ka Covid-19 krīzes laikā pieņemtie pagaidu valsts atbalsta pasākumi bija samērīgi un nepieciešami, ņemot vērā nodarīto ekonomisko kaitējumu. Tomēr, tā kā pastāv ierobežota korelācija starp IKP zaudējumiem un valsts atbalsta izdevumiem dalībvalstu līmenī, ir apšaubāms, vai var izdarīt šādus secinājumus bez rūpīgas analīzes nozaru līmenī.

---

³⁴ Valsts atbalsta rezultātu pārskats, 2023, 286. lpp.
Valsts atbalsta rezultātu pārskats, 2022, 43. lpp.

Valsts atbalsta izdevumi (atbalsta elements) salīdzinājumā ar IKP izmaiņām līdz 2021. gada beigām

Piezīme: IKP zaudējumu līmenis, kas aprēķināts kā starpība starp faktisko IKP un IKP tendenci (zaudējumu līmeņa summa 2020. un 2021. gadā).

Avots: ERP, pamatojoties uz 2023. gada valsts atbalsta rezultātu pārskatu un AMECO datubāzi (skatīts 2024. gada 15. maijā).

73 2024. gada februāra valsts atbalsta politikas pārskatā³⁵ Komisijas dati liecināja, ka tā ir apstiprinājusi valsts atbalsta pasākumus gandrīz 730 miljardu EUR apmērā laikposmā no 2022. gada marta līdz 2023. gada jūnija beigām vai nu Ukrainas krīzes un krīzes un pārkārtošanās regulējuma ietvaros, vai tieši saskaņā ar LESD, ar 141 miljardu EUR nominālajām summām, ko dalībvalstis piešķirušas uzņēmumiem. Paziņotā atbalsta summa dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras. Vācija un Francija paziņoja par vairāk nekā 70 % no valsts atbalsta absolūtajās summās, bet, tā kā daži pasākumi joprojām ir spēkā, ir pārāgri izdarīt secinājumus par faktisko izmantošanu.

Komisijai trūkst ticamu datu par kopējo ar krīzi saistīto valsts atbalstu, ko piešķirušas dalībvalstis, un datu dalījumā pa ekonomikas nozarēm vai uzņēmumu lielumiem

74 Komisijas galvenais ziņošanas instruments ir valsts atbalsta rezultātu pārskats (sk. **08.** punktu). Tas ir balstīts uz dalībvalstu gada valsts atbalsta izdevumu ziņojumiem un ir paredzēts kā pārredzams un publiski pieejams informācijas avots par kopējo situāciju valsts atbalsta jomā un Komisijas kopsavilkumu par to³⁶. Ziņošanai dalībvalstis izmanto Komisijas valsts atbalsta ziņošanas rīku (*SAR12*).

75 Attiecībā uz mūsu ar krīzi saistīto paziņojumu izlasi revīzijas apmeklējumu laikā mēs konstatējām, ka ne visas dalībvalstis Komisijai ir sniegušas visaptverošus un precīzus datus par valsts atbalstu (sk. Vācijas un Francijas piemērus **4. izcēlumā**).

---

³⁵ Eiropas Komisija, “*The use of crisis State aid measures in response to the Russian invasion of Ukraine (until end-June 2023)*”, 2024.

³⁶ Komisijas Regula (EK) Nr. 794/2004, 6. panta 2. punkts.

4. izcēlums

Trūkumi valsts atbalsta datu paziņošanā: piemēri Vācijā un Francijā

Vācijā attiecīgā federālā ministrija izmantoja sarežģītu procesu, lai apkopotu datus par valsts atbalstu saistībā ar krīzi no federālajām un reģionālajām iestādēm un valsts bankām. Revīzijas laikā mēs konstatējām ziņošanas kļūdas vairāk nekā 30 miljardu EUR apmērā galvenokārt manuālas datu vākšanas un centralizēšanas procedūras un Komisijas ziņošanas pamatnostādņu nepareizas interpretācijas dēļ. Attiecībā uz dažām atbalsta shēmām atbalsta piešķiršanas laikā iestādes nevarēja iedalīt izdevumus konkrētam Komisijas lēmumam, jo tas bija atkarīgs no kopējās uzņēmumu saņemtās summas, kas tajā laikā nebija zināma.

Francijā attiecīgajai koordinējošajai iestādei bija jāvāc dati no piešķirējām iestādēm, piemēram, valsts bankām, ministrijām un vietējām iestādēm. Dažām lielām atbalsta shēmām Komisijas valsts atbalsta ziņošanas rīkā un tās apsekojumā norādītie izdevumi ievērojami atšķirās. Vienā no mūsu skatītajām lietām šī starpība bija vairāk nekā 23 miljardi EUR. Francijas valsts iestādes nevarēja paskaidrot, kāpēc tas tā bija un kādas summas bija pareizas. Turklāt Francijas iestādes atbalsta elementu aprēķina atšķirīgi no Komisijas. Tas nozīmēja, ka ne vienmēr bija iespējams atšķirt piešķirto aizdevumu nominālās summas no izmaksātā atbalsta, un tas ietekmēja datu salīdzināmību starp valstīm.

76 Kad valsts atbalsta pasākums tika grozīts vai pagarināts, dalībvalstis ziņoja par samaksātajām summām pēc atjauninājuma stāšanās spēkā ar jauno lēmuma numuru valsts atbalsta ziņošanas rīkā. Tas atbilda Komisijas pamatnostādņēm. Tomēr, tā kā grozījumi dažkārt bija saistīti ar vairākām shēmām, kas apstiprinātas ar dažādiem Komisijas lēmumiem, ne vienmēr bija iespējams attiecināt summas uz konkrētu atbalsta shēmu vai instrumentu, un tādēļ ziņošana bija neprecīza. Šī nepilnība bija īpaši raksturīga “jumta shēmām” (sk. 48. punktu).

77 Neviens no trim krīzes pagaidu regulējumiem neietvēra nekādas īpašas ziņošanas prasības dalījumā pa ekonomikas nozarēm vai pēc uzņēmuma veida papildus gada ziņojumiem par izdevumiem. Dalībvalstis plaši izmantoja valsts atbalsta ziņošanas rīkā paredzēto iespēju ziņot par izdevumiem kā tādiem, kas neattiecas uz konkrētu nozari, vai atlasīt vairākas nozares uz vienu atbalsta instrumentu. Rezultātā Komisijas rīcībā nav valsts atbalsta datu iedalījuma pa nozarēm vai uzņēmumu veidiem.

78 Laikā no 2020. līdz 2023. gadam Komisija veica sešas brīvprātīgas aptaujas, kurās tā lūdza dalībvalstis sniegt sīkāku informāciju par piešķirto atbalstu katrai shēmai, instrumentam, uzņēmuma veidam un nozarei. Šis pēdējais kritērijs bija svarīgs, jo atsevišķas ekonomikas nozares, tādas kā tūrisms, aviācija, aviokosmiskā rūpniecība vai enerģijas piegādātāji, krīzes laikā guva labumu no īpaši liela valsts atbalsta. Revīzijas laikā mēs konstatējām, ka aptaujas atbildes bieži bija neprecīzas vai nepilnīgas, vai arī bija pretrunā Komisijas valsts atbalsta ziņošanas rīka datiem, piemēram, saistībā ar sniegto informāciju par ekonomikas nozari vai uzņēmuma veidu. Turklāt dalībvalstis arī netika iepriekš informētas, ka tām būtu jāapkopo šī informācija un tā jāsniedz Komisijai.

79 Komisija izmantoja aptauju rezultātus valsts atbalsta politikas pārskatos, kuros tā sniedza kopsavilkumu par tā valsts atbalsta izmantošanu, kas saistīts ar krīzi. Līdz šim Komisija ir publicējusi piecus šādus politikas pārskatus³⁷. Tajos tā ir sniegusi informāciju par šo pasākumu ieviešanu un izmantotajiem instrumentiem, bet vēl nav veikta detalizēta analīze par piešķirto atbalstu dalījumā pa nozarēm vai uzņēmumu veidiem. Neraugoties uz šīm nepilnībām, 2022. gadā Komisija secināja, ka Covid-19 krīzes laikā pieņemtie pagaidu valsts atbalsta pasākumi bija samērīgi un nepieciešami, ņemot vērā nodarīto ekonomisko kaitējumu (sk. **70.** punktu)³⁸.

80 Pamatojoties uz veikto analīzi, mēs uzskatām, ka Komisijai pašlaik nav pilnīgu un ticamu datu par dalībvalstu piešķirto valsts atbalstu. Tai nav ne datu par šāda atbalsta kopējām summām, ne par summām, kas piešķirtas dažādām ekonomikas nozarēm, tostarp tām, kurās ES īsteno aktīvu rūpniecības politiku (piemēram, akumulatori, ūdeņradis, pusvadītāji). Datu salīdzināmību starp valstīm ietekmē dalībvalstu paziņoto datu ierobežotā kvalitāte. Tas kavē tās spēju novērtēt krīzes pagaidu regulējumu efektivitāti un valsts atbalsta ietekmi uz ES rūpniecības politikas mērķu sasniegšanu. Mēs uzskatām, ka ir grūti izdarīt secinājumus par to, vai krīzes atbalsts bija samērīgs un nepieciešams, ja nav valsts atbalsta datu dalījumā par nozarēm. Ekonomiskais kaitējums ievērojami atšķiras starp nozarēm, un atbalsta instrumenti un atbalsta līmeņi katrā nozarē var ievērojami atšķirties arī starp dalībvalstīm. Tomēr Komisijai nav pietiekamu datu pa nozarēm.

---

³⁷ *“The use of COVID-19 related state aid measures by EU Member States” (1/2021, 1/2022); “Looking back at the State aid COVID Temporary Framework: the take-up of measures in the EU” (3/2022); “The use of crisis State aid measures in response to the Russian invasion of Ukraine” (1/2023, 1/2024).*

³⁸ Valsts atbalsta rezultātu pārskats par 2022. gadu, 44. lpp.

Komisija un dažas dalībvalstis nenodrošināja pietiekamu pārredzamību attiecībā uz valsts atbalsta saņēmējiem

81 Komisija 2012. gadā valsts atbalsta modernizācijas ietvaros ieviesa uzlabotus pārredzamības noteikumus, lai nodrošinātu labāku informāciju par valsts līdzekļu tērēšanu un lai uzņēmumi varētu pārbaudīt, vai konkurentiem piešķirtais atbalsts ir likumīgs. Saskaņā ar krīzes pagaidu regulējumu Komisija pieprasīja dalībvalstīm 12 mēnešu laikā pēc atbalsta piešķiršanas publicēt attiecīgo informāciju par katru atsevišķo atbalsta summu, kas pārsniedz 100 000 EUR (virs 10 000 EUR lauksaimniecībai un zivsaimniecībai).

82 Tā kā ar krīzi saistītu valsts atbalstu var apstiprināt saskaņā ar dažādiem LESD 107. panta noteikumiem, tika piemēroti vienkāršoti pārredzamības noteikumi. Piemēram, nebija pārredzamības pienākuma attiecībā uz atbalstu, kas saskaņā ar LESD 107. panta 2. punkta b) apakšpunktu piešķirts uzņēmumam, kuram bija jāaptur uzņēmējdarbība valsts piemēroto ierobežojumu dēļ Covid-19 pandēmijas laikā. Tāpat pārredzamības pienākumi netika piemēroti ar Covid-19 saistītu atbalsta pasākumu saņēmējiem ārpus pagaidu regulējuma, ja vien šie lēmumi nebija saistīti ar atsevišķiem uzņēmumiem. Ja pārredzamība bija obligāta, mēs atzīmējām, ka dažkārt bija atšķirīgi termiņi, proti, no 3 līdz 12 mēnešiem kopš atbalsta piešķiršanas brīža, bet nebija iespējams noteikt skaidrus iemeslus.

83 Lai sagatavotu ziņojumus, Komisija dalībvalstīm bija nodrošinājusi IT rīku — [Atbalsta pārredzamības moduli \(TAM\)](#), kurā tās varēja augšupielādēt datus par saņēmējiem un piešķirtajām summām. Alternatīvi dalībvalstis šim nolūkam varēja izmantot arī valsts vai reģionālā valsts atbalsta tīmekļvietnes.

84 Trīs no četrām mūsu apmeklētajām dalībvalstīm — Vācija, Francija un Nīderlande — izmanto *TAM*. Tomēr mēs konstatējām, ka informācija par individuālā atbalsta summām lielākajai daļai pasākumu šajās trīs dalībvalstīs bieži tika publicēta novēloti. Vācijā un Francijā tā dažkārt tika aizkavēta līdz 2 gadiem pēc 12 mēnešu termiņa beigām. Vācijā dažas piešķirējas iestādes nolēma izmantot reģionālās tīmekļvietnes, lai publicētu pārredzamības datus, kā rezultātā publicētie dati bija fragmentāri un *TAM* dati — nepilnīgi. Turklāt attiecībā uz visām trim dalībvalstīm, kas izmanto *TAM*, mēs publicētajos datos atklājām citus trūkumus (sk. Francijas piemēru [5. izcēlumā](#)).

5. izcēlums

Nekonsekventi un nepilnīgi dati TAM: Francija

Līdz 2022. gada beigām Francija bija paziņojusi par izdevumiem 123,7 miljardu EUR apmērā Komisijas apstiprinātai Covid-19 garantiju shēmai (ar turpmākiem grozījumiem) ar lietas numuru SA.56709.

Mēs konstatējām, ka 23,6 miljardi EUR (19 % no šīs kopsummas) bija paredzēti atbalsta piešķirumiem zem 100 000 EUR. Saskaņā ar pārredzamības noteikumiem par tiem nebija jāziņo.

Līdz 2023. gada beigām TAM ietvēra saņēmējus, kas veidoja 337 miljonus EUR, t. i., mazāk nekā 0,4 % no 100,1 miljarda EUR atbalsta, uz kuru attiecas pārredzamības pienākumi.

85 Polija izmanto savu ziņošanas rīku un publicē valsts atbalsta informāciju [valsts tīmekļvietnē](#). Salīdzinājumā ar pārējām trim dalībvalstīm Polijas pārredzamības reģistrs bija visaptverošs un atbalsta piešķirumi tika publicēti savlaicīgi.

86 Komisija periodiski pārskata, kā dalībvalstis ievēro pārredzamības pienākumus, salīdzinot valsts atbalsta izdevumu datus, ko tās ir reģistrējušas Komisijas ziņošanas rīkā (SARI2), ar ierakstiem, kuri publicēti TAM. Komisija 2023. gadā novērtēja dalībvalstu atbilstību pārredzamības pienākumiem attiecībā uz 2021. gadā piešķirto atbalstu. Iepriekšējās pārskatīšanas laikā 2022. gadā tā novērtēja dalībvalstu atbilstību 2018., 2019. un 2020. gadā. Lai gan šādas pārbaudes sniedz vērtīgu informāciju par to, kā dalībvalstis ievēro pārredzamības pienākumus, pieejai ir acīmredzami ierobežojumi. Dati par pārredzamību un izdevumiem nav tieši salīdzināmi, un Komisijai nav pierādījumu, ka SARI2 dati ir precīzi. Tāpēc Komisija nevar sniegt ticamu aplēsi par pārredzamības noteikumu neievērošanas līmeni.

87 Komisija pārbaudīja gadījumus, kad attiecīgās dalībvalstis neievēroja pārredzamības pienākumus. Tomēr vienīgais tiesiskais līdzeklis, ar kuru Komisija var panākt pārredzamības pienākumu izpildi, ir pārkāpumu procedūras. Līdz šim Komisija nav tās izmantojusi.

88 Komisija vēl nav publicējusi informāciju par pārredzamības pienākumu ievērošanu. Tādējādi Komisijas IT rīka vai dalībvalstu valsts atbalsta tīmekļvietņu lietotāji pašlaik nezina, ka informācija ir potenciāli neuzticama.

89 Sakarā ar nekonsekventu pārredzamības regulējumu, kā arī tāpēc, ka ne visas dalībvalstis pilda savus pārredzamības pienākumus, mēs uzskatām, ka šobrīd nav nodrošināta nepieciešamā pārredzamība attiecībā uz valsts atbalsta saņēmējiem.

Nekonsekvence dažādajos valsts atbalsta regulējumos un pamatnostādņēs, ar ko pašlaik atbalsta Eiropas zaļo kursu un citus rūpniecības politikas mērķus

Valsts atbalsts arvien vairāk tiek izmantots, lai atbalstītu rūpniecības politikas mērķu sasniegšanu

90 ES stratēģiskā neatkarība un nepieciešamība uzturēt un attīstīt galvenās nozares ES pēdējos gados ir kļuvusi par galveno politisko tematu. Enerģētikas krīze, kas sekoja Krievijas iebrukumam Ukrainā, uzsvēra ES atkarību no fosilā kurināmā un paātrināja centienus panākt neto nulles oglekļa emisijas³⁹. Pēdējos gados arī ES rūpniecības politika ir attīstījusies no horizontālākas pieejas uz tādu, kura sniedz atbalstu atsevišķām nozarēm. Tas atspoguļojas arī valsts atbalsta noteikumos, kur pēc *IPCEI* pamatnostādņu un *CEEAG* pieņemšanas krīzes un pārkārtošanās regulējums iezīmē jaunāko soli šajā procesā. Lai gan *IPCEI* pamatnostādnes un *CEEAG* principā attiecas uz visām nozarēm, krīzes un pārkārtošanās regulējums attiecas uz tādu uzskaitītu nozaru kopumu, kuras ir stratēģiski svarīgas pārejai uz klimatneitrālu ekonomiku⁴⁰ (sk. [1. izcēlumu](#)).

91 Komisija konstatēja uzkrātās investīciju vajadzības aptuveni 92 miljardu EUR apmērā 2023.–2030. gada periodam nolūkā palielināt ES ražošanas spēju konkrētām stratēģiskām neto nulles emisiju tehnoloģijām, koncentrējoties uz vēju, saules paneļiem, siltumsūkņiem, akumulatoriem un ūdeņraža elektrolīzē⁴¹. Valsts atbalsts ir kļuvis nozīmīgāks arī pusvadītāju vai mākoņdatošanas infrastruktūras pakalpojumu ražošanas attīstības atbalstīšanā, lai nodrošinātu piegādes drošību un stiprinātu ES suverenitāti.

³⁹ Komisijas paziņojums C/2023/1711 “Krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējums valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pēc Krievijas agresijas pret Ukrainu”, 7. punkts.

⁴⁰ Sk. krīzes un pārkārtošanās regulējuma 2.8. iedaļu.

⁴¹ Komisijas dienestu darba dokuments SWD(2023) 68 “Investment needs assessment and funding availabilities to strengthen EU’s Net-Zero technology manufacturing capacity”.

92 Mēs konstatējam, ka Komisijai nav precīzu datu par kopējo valsts atbalstu rūpniecībai ES 27, un tāpēc tā tos npublicē. Tomēr saskaņā ar aplēsēm laikā no 2019. līdz 2021. gadam šāds atbalsts varēja sasniegt vairāk nekā 400 miljardus EUR⁴². Turklāt nav arī ticamu datu par summām konkrētām rūpniecības nozarēm un dalībvalstīm, tostarp tām, kurās ES cenšas sasniegt īpašus rūpniecības politikas mērķus.

Turpmāka valsts atbalsta noteikumu pielāgošana ir radījusi sarežģītu regulējumu kopumu, kas ne vienmēr ir konsekvents vai pamatots ar ekonomisko analīzi

93 Valsts atbalsts var uzlabot tirgus iznākumu efektivitāti vai palīdzēt sasniegt publiskās politikas mērķus, ja ir maz ticams, ka tirgus pats par sevi nodrošinās šādus rezultātus. Piemēram, ja uzņēmumi bez atbalsta nesedz visas oglekļa dioksīda emisiju samazināšanas izmaksas un to dara sabiedrība vai ja jaunākās inovatīvās tehnoloģijas netiek pietiekami izmantotas, jo investori nepietiekami novērtē to reālās perspektīvas. Šādos gadījumos valsts atbalstam būtu jānovērš tirgus vai citas sistēmiskas nepilnības ar iespējami mazākām izmaksām nodokļu maksātājiem un ar iespējami nedaudziem konkurences izkropļojumiem iekšējā tirgū.

94 Tāpēc Komisijai būtu jāpārbauda, vai šādu pasākumu negatīvo ietekmi var kompensēt ar pozitīvu ietekmi ("samēra pārbaude"), un jādefinē nosacījumi, saskaņā ar kuriem tā uzskata atbalstu par nepieciešamu un samērīgu, lai novērstu tirgus vai sistēmiskas nepilnības, kā arī jānovērtē tā stimulējošā ietekme uz saņēmējiem. Mēs analizējam, vai piemērojami valsts atbalsta regulējumi veicināja ilgtspējīgu izaugsmi un jāva dalībvalstīm skaidri risināt tirgus vai citas sistēmiskas nepilnības, izmantojot valsts atbalstu saskaņā ar vienotiem novērtēšanas principiem.

95 Kopš Covid-19 pandēmijas sākuma Komisija ir vēl vairāk pielāgojusi valsts atbalsta noteikumus, lai atbalstītu ES ekonomikas atveseļošanos, stiprinātu tās stratēģisko autonomiju un veicinātu pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku. Pašlaik ir vairāki regulējumi un pamatnostādnes, kas atbalsta šos mērķus (sk. **18.** un **19.** punktu).

---

⁴² Piechucka, J. un citi; "Industrial Policies, Competition and Efficiency: The need for State aid control", *Journal of Competition Law & Economics*, 2023, 00, 1.–24. lpp.

96 Atbalsts, ar ko atvieglo pārkārtošanos uz klimatneitrālu ekonomiku, joprojām ir iespējams arī saskaņā ar Vispārējo grupu atbrīvojuma regulu⁴³ un citiem regulējumiem, kas tiecas sasniegt horizontālos mērķus, piemēram, nostādnes par valsts atbalstu pētniecībai, izstrādei un inovācijai⁴⁴ vai reģionālā atbalsta pamatnostādnes⁴⁵. Turklāt Komisija var novērtēt valsts atbalstu tieši saskaņā ar LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktu, piemēram, lai stiprinātu piegādes drošību, noturību un digitālo suverenitāti pusvadītāju tehnoloģijās. Tas nozīmē, ka saskaņā ar dažādiem regulējumiem vienam un tam pašam pasākumam var piemērot atšķirīgus nosacījumus. Mēs to jau konstatējām citā ziņojumā, kur attiecīga *IPCEI* pasākumi tika novērtēti vai nu saskaņā ar *CEEAG*, vai Vispārējo grupu atbrīvojuma regulu, un tas radīja neskaidrības dažiem projektu izstrādātājiem⁴⁶.

97 Šīs pamatnostādnes un regulējumi koncentrējas uz dažādiem vērtību ķēdes posmiem un paredz dažādus nosacījumus atbalsta apstiprināšanai. Tomēr tie ne vienmēr ir konsekventi, definējot tirgus nepilnības, maksimālo valsts atbalsta summu, ko var piešķirt vienam saņēmējam (“atbalsta intensitāte”), kumulācijas noteikumus vai prasību veikt *ex post* novērtējumu (sk. [III pielikumu](#)).

98 Turklāt revīzijas laikā Komisija nevarēja pamatot dažādu atbalsta intensitātes līmeņu vai kumulācijas noteikumu piemērošanu. Kopumā tas rada sarežģītu regulējumu un pamatnostādņu kopumu, kas piemērojams valsts atbalstam ES rūpniecības politikas mērķu sekmēšanai.

Komisija nav pietiekami novērtējusi ne vajadzību pēc krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējuma, ne tā iespējamo ietekmi

99 Tas, ka dalībvalstīm ir plašākas iespējas sniegt valsts atbalstu uzņēmumiem, apdraud iekšējā tirgus efektīvu darbību, jo dalībvalstis ar lielākiem budžeta līdzekļiem var tērēt vairāk nekā citas un izkropļot konkurenci, sniedzot lielāku valsts atbalstu atsevišķās nozarēs. Tāpēc mēs pārbaudījām, vai Komisija ir pienācīgi novērtējusi vajadzību pēc krīzes un pārkārtošanās regulējuma un tā iespējamo ietekmi.

⁴³ Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014.

⁴⁴ Paziņojums 2014/C 198/01 “Nostādnes par valsts atbalstu pētniecībai, izstrādei un inovācijai”.

⁴⁵ Paziņojums 2021/C 153/01 “Reģionālā valsts atbalsta pamatnostādnes”.

⁴⁶ Īpašais ziņojums 11/2024.

100 Savās 2021. gada labāka regulējuma pamatnostādņēs Komisija apņemas novērtēt visas savas galvenās politikas iniciatīvas. Tomēr mēs konstatējam, ka Komisija nenovērtēja krīzes un pārkārtošanās regulējuma ietekmi pirms tā pieņemšanas, atšķirībā no CEEAG, kuru gadījumā tā veica ietekmes novērtējumu, lai novērtētu valsts atbalsta ieguvumus⁴⁷. Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju tas bija saistīts ar krīzes situāciju, kas valdīja 2023. gadā.

101 Komisija 2023. gada sākumā apspriedās ar dalībvalstīm un saņēma arī nozares pārstāvju viedokli. Tomēr tā neveica ekonomisko novērtējumu par valsts atbalsta nepieciešamību, bet attiecināmajās nozarēs pamatoja to ar vajadzību pēc stratēģiskas autonomijas un vajadzību nodrošināt augstāku ražošanas līmeni Eiropas Savienībā. Turklāt Komisija vēl nav novērtējusi esošā valsts atbalsta ietekmi šajās nozarēs, tostarp ES kohēzijas politikas vai Atveseļošanas un noturības mehānisma finansētos pasākumus.

102 Komisija to skaidro ar nepieciešamību ātri rīkoties pēc Inflācijas samazināšanas akta (*IRA*) un citu iniciatīvu pieņemšanas Amerikas Savienotajās Valstīs 2022. gadā (sk. [6. izcēlumu](#)) un ar nepieciešamību pēc turpmākiem centieniem paātrināt zaļo pārkārtošanos.

6. izcēlums

IRA un citas iniciatīvas Amerikas Savienotajās Valstīs

IRA ir ASV budžeta saskaņošanas pasākums. Tas tika iesniegts ar mērķi samazināt inflāciju, palielinot nodokļus, un pēc tam tērēt šos ieņēmumus, izmantojot nodokļu kredītus investīcijām iekšzemes enerģijas ražošanā un ražošanas darbībās, lai samazinātu ASV oglekļa emisijas. Piesaistot ārvalstu investīcijas no uzņēmumiem, kas izlēmuši investēt Amerikas Savienotajās Valstīs, nevis Eiropas Savienībā, jo pieejamās atbalsta summas ir lielākas, *IRA* var izkropļot konkurenci ar ES. Līdztekus *IRA* 2022. gada jūnijā tika piemērots **Aizsardzības jomas ražošanas akts**, lai paātrinātu tīras enerģijas tehnoloģiju, piemēram, saules elementu, siltumsūkņu vai kurināmā elementu, iekšzemes ražošanu. Visbeidzot, 2022. gada augusta **Mikroshēmu un zinātnes akta** mērķis bija stiprināt iekšzemes ražošanu un piegādes ķēdes, kā arī investēt pētniecībā, attīstībā, zinātnē un tehnoloģijās.

⁴⁷ Komisijas dienestu darba dokuments SWD(2022) 19 "Impact assessment accompanying the Guidelines on State aid for climate, environmental protection and energy 2022".

103 Pirms krīzes un pārkārtošanās regulējuma pieņemšanas Komisija nesniedza nekādu novērtējumu par *IRA* iespējamo ietekmi uz ES ekonomiku. Sākotnējais *IRA* ietekmes novērtējums, ko publicēja 2023. gada oktobrī, bija nepārliecinošs⁴⁸. Jaunākie pētījumi⁴⁹ liecina, ka *IRA* ietekme varētu būt ierobežotāka, nekā sākotnēji domāts. Pēc tam rodas arī jautājums par pienācīgu papildu publiskā atbalsta līmeni ES ekonomikai.

104 Atšķirībā no citām pamatnostādnēm krīzes un pārkārtošanās regulējums neparedz konkrētus aizsardzības pasākumus. Piemēram, 2.5. un 2.6. iedaļā Komisija uzskata, ka atbalstam, kas atbilst šajās iedaļās izklāstītajiem nosacījumiem, ir stimulējoša ietekme, vai saskaņā ar 2.8. iedaļu tā neuzskata, ka plānotais finansējums būtu jāsalīdzina ar scenārijiem bez atbalsta. Nav atgūšanas mehānisma, ar ko nodrošināt, ka atbalsts paliek ierobežots līdz nepieciešamajam minimumam. Vajadzība pēc investīcijām uzskaitītajās attiecināmajās nozarēs ir aprakstīta ļoti īsi un vispārīgi, piemēram, atbalsts privātām investīcijām nolūkā risināt ražošanas investīciju nepietiekamību stratēģiskās nozarēs pārejai uz klimatneitrālu ekonomiku. Tas ietver arī stimulu nodrošināšanu ātrai izvēršanai, reaģējot uz globālām problēmām, kad jaunas investīcijas varētu tikt novirzītas uz valstīm ārpus ES.

105 Līdz šim augstāka atbalsta intensitāte atbalstāmajiem apgabaliem bija paredzēta, lai veicinātu vai atvieglotu reģionālo attīstību un teritoriālo kohēziju, kā noteikts reģionālā atbalsta pamatnostādnēs⁵⁰. Šis princips attiecas arī uz citiem regulējumiem vai pamatnostādnēm, piemēram, *CEEAG* vai nostādnēm par valsts atbalstu pētniecībai, izstrādei un inovācijai⁵¹, ņemot vērā īpašās grūtības, ar kurām uzņēmumi saskaras šajos apgabalos⁵².

---

⁴⁸ Paziņojums COM(2023) 684 "Report on EU policy initiatives for the promotion of investments in clean technologies".

⁴⁹ Vācijas Ekonomikas ekspertu padome, "The Inflation Reduction Act: Is the new U.S. industrial policy a threat for Europe?", 2023; Gros, D. un citi, "The EU and the US Inflation Reduction Act – No rose without thorns", 2023; Rusch, J. un citi, "Macroeconomic effects of the Inflation Reduction Act", De Nederlandsche Bank, 2023.

⁵⁰ Paziņojums 2021/C 153/01 "Reģionālā valsts atbalsta pamatnostādnes".

⁵¹ Paziņojums 2022/C 414/01 "Nostādnes par valsts atbalstu pētniecībai, izstrādei un inovācijai".

⁵² Paziņojums 2021/C 153/01 "Reģionālā atbalsta pamatnostādnes", 4. punkts.

106 Mūsu analīze arī parādīja, ka augstāka atbalsta intensitāte atbalstāmajiem apgabaliem saskaņā ar krīzes un pārkārtošanās regulējumu nebija saskanīga ar atbalsta intensitāti citās pamatnostādnēs, jo nebija sniegts ekonomiskais pamatojums. Liels uzņēmums, kas īsteno to pašu projektu saskaņā ar regulējuma 2.8. iedaļu, varēja saņemt vairāk nekā divkārtšu atbalsta summu, ja tas investētu atbalstāmā apgabalā, kurā dzīves līmenis ir ārkārtīgi zems vai kurā ir liels bezdarbs ("a" apgabals), salīdzinot ar neatbalstāmiem apgabaliem, t. i., 35 %, nevis 15 %. Tomēr, piemēram, CEEAG ietvaros standarta atbalsta intensitāte ir lielāka, bet to var palielināt ne vairāk kā par 15 %, ņemot vērā grūtības, ar kurām saskaras uzņēmumi "a" apgabalos.

107 Saskaņā ar dažām valsts atbalsta pamatnostādnēm kopīgie ieguvumi tiek apzināti *ex ante*, un pēc tam atbalsts tiek atļauts, pamatojoties uz iepriekš izstrādātiem nosacījumiem, kas paredzēti, lai nodrošinātu atbalsta pasākuma nepieciešamību, piemērotību un samērīgumu, kā arī līdzsvarotus konkurences izkropļojumus. Tomēr attiecībā uz krīzes un pārkārtošanās regulējumu nav pierādījumu, ka kritēriji nodrošina, ka atbalsts ir ierobežots līdz nepieciešamajam minimumam, kā arī ir atbilstošs un samērīgs.

108 Saskaņā ar krīzes un pārkārtošanās regulējumu dalībvalstis var arī piešķirt atbalstu, nenodrošinot, ka konkurences izkropļojumus kompensē kopīgs labums. Līdz ar to katra pasākuma ieguvumi var atšķirties, jo investīciju vajadzības dažādās nozarēs un vērtības ķēdes daļās ir atšķirīgas. Komisija apgalvo, ka ir ieviesti pietiekami aizsardzības pasākumi, lai izvairītos no tā, ka kāda dalībvalsts tērē vairāk nekā pārējās, un no jebkādiem iespējamiem konkurences izkropļojumiem iekšējā tirgū, galvenokārt tāpēc, ka šajā revīzijā aplūkotajiem valsts atbalsta regulējumiem ir pagaidu raksturs. Tomēr pastāv risks, ka pat īslaicīgiem atbrīvojumiem var būt ilgtermiņa ietekme uz konkurenci iekšējā tirgū. Komisija vēl nav precizējusi, kā būtu jāizskatās turpmākajam valsts atbalsta regulējumam, kas sekmētu ES rūpniecības politikas mērķus. Pastāv arī risks, ka dalībvalstis var izmantot krīzes un pārkārtošanās regulējumu vai citus nākotnes regulējumus, lai piesaistītu investīcijas no dalībvalstīm, kas nesniedz palīdzību. Tā rezultātā valsts atbalsts varētu būt koncentrēts dažās dalībvalstīs un var apdraudēt iekšējā tirgus integritāti.

109 Mēs arī uzskatām, ka Komisija nav pietiekami novērtējusi krīzes un pārkārtošanās regulējuma nepieciešamību un tā iespējamo ietekmi. Joprojām nav skaidrs arī tas, kā Komisija plāno novērst iekšējā tirgus izkropļojuma risku, ko rada arvien atšķirīgāka dalībvalstu pieeja valsts atbalsta piešķiršanai, izmantojot krīzes pagaidu regulējumu. Pretstatā krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējumam svarīgiem projektiem visas Eiropas interesēs pēc būtības piemīt Eiropas dimensija, jo tiem ir nepieciešama pārrobežu sadarbība starp uzņēmumiem. Tomēr šie projekti nenodrošina vienlīdzīgus konkurences apstākļus uzņēmumiem dažādās dalībvalstīs, kad runa ir par piekļuvi publiskajam finansējumam⁵³. Šo problēmu risināšanai var būt vajadzīga visaptverošāka atbildes reakcija, kas pārsniedz to, ko var izdarīt valsts atbalsta regulējuma ietvaros.

---

⁵³ Īpašais ziņojums 15/2023, 65.–69. punkts.

Secinājumi un ieteikumi

110 Mēs secinām, ka, pieņemot valsts atbalsta pagaidu regulējumus, Komisija ātri reaģēja uz dalībvalstu nepieciešamību izmantot valsts atbalstu, lai novērstu ekonomiskos traucējumus, ko izraisīja Covid-19 pandēmija un Krievijas iebrukums Ukrainā. Tomēr tās novērtējums par valsts atbalsta pasākumiem bija ierobežots, un Komisijai bija grūtības gan uzraudzīt pasākumus, ko dalībvalstis ieviešas saskaņā ar krīzes pagaidu regulējumu, gan novērtēt to ietekmi uz konkurenci iekšējā tirgū. Šīs grūtības lielā mērā izraisa uzticamas dalībvalstu informācijas trūkums par valsts atbalstu.

111 Komisijas valsts atbalsta krīzes pagaidu regulējums ļāva dalībvalstīm ātri izstrādāt valsts atbalsta pasākumus saskaņā ar kopējiem principiem un nolūkā ierobežot kaitējumu ekonomikai. Tika nodrošināta juridiskā noteiktība un atvieglots administratīvais slogs, tomēr pirms regulējumu pieņemšanas Komisijai nebija iespējas veikt ekonomiskos novērtējumus, lai nodrošinātu, ka atbalsts tiek ierobežots līdz nepieciešamajam minimumam. Attiecībā uz Ukrainas krīzes regulējumu Komisija noteica atbilstošus mērķus un kritērijus, lai nodrošinātu, ka atbalsta pasākumi ir efektīvi vērsti uz uzņēmumiem, kurus krīze skārusi visvairāk. Covid-19 regulējuma gadījumā tas tā bija mazākā mērā. Tomēr Ukrainas krīzes regulējuma grozījumi, kas tika ieviesti ar plānu *REPowerEU*, var palielināt nepamatotus tirgus izkropļojumus (sk. 27.–40. punktu).

112 Pēc pirmo divu krīzes pagaidu regulējumu pieņemšanas Komisijai izdevās samazināt laiku, kas nepieciešams, lai novērtētu dalībvalstu paziņotās atbalsta shēmas, līdz mazāk nekā diviem mēnešiem, kā prasīts tiesību aktos. Tomēr Komisijai bieži trūka turpmākas detalizētas informācijas par dalībvalstu īstenotajiem pasākumiem. Tas jo īpaši attiecās uz valstu “jumta shēmām”. Tās ļāva dalībvalstīm pieņemt lielu skaitu valsts atbalsta pasākumu bez turpmākas paziņošanas, taču tās arī ievērojami apdraud Komisijas veikto valsts atbalsta efektīvu uzraudzību. Turklāt mēs konstatējam, ka dalībvalstīs ne vienmēr bija efektīvi kontroles mehānismi un ka tās bieži paļāvās uz saņēmēju pašdeklarācijām, tādējādi apgrūtinot salīdzinošās pārbaudes attiecībā uz atbilstību kumulācijas noteikumiem, jo īpaši dalībvalstīs, kurās nav centrāla valsts atbalsta reģistra (sk. 41.–55. punktu).

113 Lai gan kopš 2020. gada valsts atbalsta izdevumi ir ievērojami palielinājušies, Komisijas periodiskā uzraudzība uz pagaidu laiku, kamēr ilgst krīzes, samazinājās, kā rezultātā tvērums attiecībā uz valstu shēmām bija ierobežots un pagāja ilgāks laiks, iekams tā nolēma 2024. gadā atgriezties pie ikgadējās uzraudzības. Tas mazināja Komisijas uzraudzības lietderību attiecībā uz pārbaudēm, kurās novērtē, vai dalībvalstis ievēro Komisijas lēmumus un noteikumus par valsts atbalstu. Visbeidzot, lai gan dalībvalstu budžeti un pieejas valsts atbalstam ievērojami atšķīrās, tāpat kā ekonomiskais kaitējums dažādās nozarēs, Komisijas pētījumā par valsts atbalsta ietekmi saistībā ar Covid-19 netika aplūkota ietekme uz konkurenci. Tāpēc vēl ir jāapgūst pieredze par to, kā nākotnē izstrādāt mērķtiecīgākus pasākumus (sk. 56.–67 punktu).

1. ieteikums. Stiprināt valsts atbalsta shēmu novērtēšanu un uzraudzību

---

Komisijai jāstiprina uzraudzība:

- a) uzlabojot paziņoto valsts atbalsta shēmu paredzamās ietekmes novērtējumu;
- b) uzlabojot uzraudzību pār atbalsta pasākumiem, jo īpaši saskaņā ar jumta shēmām, un faktisko atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar dažādajām shēmām;
- c) veicinot valsts atbalsta centrālo reģistru izmantošanu dalībvalstu vai ES līmenī, lai atvieglotu kumulācijas noteikumu uzraudzību, piemēram, balstoties uz *de minimis* atbalsta gaidāmo centrālo reģistru;
- d) atlasot dalībvalstu īstenotos atbalsta pasākumus, lai pārbaudītu atbilstību ES valsts atbalsta regulējumam, balstoties uz pamatotu metodiku un reprezentatīvu gadījumu izlasi.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2025. gads.

2. ieteikums. Novērtēt ar krīzi saistītā valsts atbalsta ietekmi uz konkurenci

---

Komisijai būtu jāizvērtē neseno krīžu laikā piešķirtā valsts atbalsta ietekme uz konkurenci iekšējā tirgū, tostarp tas, cik lielā mērā šis atbalsts bija līdzeklis pret ekonomikas traucējumiem un cik lielā mērā tas veicināja ekonomikas atveseļošanu. Šajā izvērtējumā galvenā uzmanība būtu jāpievērš nozarēm, kurās iespējamais konkurences izkropļošanas risks ir lielāks.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2028. gads.

114 Dalībvalstu ziņojumos norādīts, ka ar krīzi saistītie valsts atbalsta izdevumi saglabājās ievērojami zemāki par Komisijas apstiprināto finansiālā atbalsta līmeni. Tomēr Komisijai pašlaik trūkst ticamu datu par dalībvalstu piešķirto valsts atbalstu, kā arī nav ne šāda atbalsta kopējās summas, ne arī summas, kas piešķirtas dažādām ekonomikas nozarēm, tostarp tām, uz kurām attiecas ES rūpniecības politika. Komisija pašlaik arī nespēj nodrošināt dalībvalstu paziņoto datu salīdzināmību starp valstīm. Šis ierobežojums kavē tās spēju novērtēt krīzes pagaidu regulējumu efektivitāti un valsts atbalsta investīcijas ES rūpniecības politikas mērķu sasniegšanā. Mēs uzskatām, ka izdarīt secinājumus par to, vai krīzes atbalsts bija samērīgs vai nepieciešams, ir grūti bez nozaru datiem par valsts atbalstu, tomēr pašlaik dalībvalstīm šādi dati nav jāpaziņo (sk. 68.–80. punktu).

115 Visbeidzot, tā kā pārredzamības pienākumi nav konsekventi visā ES valsts atbalsta regulējumā un tā kā ne visas dalībvalstis izpilda savus juridiskos ziņošanas pienākumus, pašlaik nav pietiekamas pārredzamības attiecībā uz valsts atbalsta saņēmējiem. Šī nepilnība samazina pārskatatbildību un pieejamās informācijas apjomu par valsts līdzekļu tērēšanu (sk. 81.–89. punktu).

3. ieteikums. Uzlabot valsts atbalsta pārredzamību un valsts atbalsta paziņošanu uz pierādījumiem balstītas politikas veidošanai

---

Iesakām Komisijai:

- a) uzlabot pārskatatbildību un pārredzamību, turpmākajos regulējumos saskaņojot valsts atbalsta pārredzamības noteikumus, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis savlaicīgi un konsekventi publicē pilnīgu un precīzu informāciju par valsts atbalstu, kas piešķirts visām krīzes shēmām;
- b) novērst datu trūkumu dalībvalstu valsts atbalsta īstenošanā, apkopojot detalizētākus nozaru datus un ziņojot par to savā ikgadējā valsts atbalsta rezultātu pārskatā.

Ieviešanas mērķtermiņš: a) kad tiks pieņemts nākotnes regulējums un b) 2026. gadā.

116 Valsts atbalsts arvien vairāk tiek izmantots, lai atbalstītu rūpniecības politikas mērķu sasniegšanu, piemēram, ES stratēģiskās neatkarības uzlabošanu un pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku. Tomēr valsts atbalsta noteikumu elastība ir radījusi sarežģītu dažādu valsts atbalsta regulējumu kopumu ar noteikumiem, kas ne vienmēr ir konsekventi. Komisija arī nav pietiekami novērtējusi vajadzību pēc krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējuma vai tā iespējamo ietekmi. Atšķirīgas dalībvalstu pieejas valsts atbalsta piešķiršanai var izkropļot iekšējo tirgu. Komisijai ir jānovērš šis risks, un tam var būt nepieciešama visaptverošāka atbildes reakcija, kas pārsniedz to, ko var izdarīt valsts atbalsta regulējuma ietvaros (sk. [90.–109.](#) punktu).

4. ieteikums. Uzlabot analīzi par valsts atbalsta nepieciešamību ES rūpniecības politikas mērķu atbalstam

---

Komisijai būtu jāvienkāršo un jāracionalizē valsts atbalsta regulējums, ar ko atbalstīta ES rūpniecības politikas mērķus, un jāparedz, ka šāds atbalsts ir atkarīgs no pareizas datu analīzes, kas skaidri liecina gan par tirgus nepilnībām, no vienas puses, gan par efektivitātes pieaugumu ES iekšējā tirgū, no otras puses.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2026. gads.

Šo ziņojumu 2024. gada 11. septembra sēdē Luksemburgā pieņēma II apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas locekle *Annemie Turtelboom*.

Revīzijas palātas vārdā —

Tony Murphy
priekšsēdētājs

Pielikumi

I pielikums. ES tiesiskais regulējums un pamatnostādnes valsts atbalsta jomā

PRIMĀRIE TIESĪBU AKTI

Līgums par Eiropas Savienības darbību

Valsts atbalsta definīcija

SEKUNDĀRIE TIESĪBU AKTI

Lēmums par pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi

Īstenošanas regula

Komisijas Regula (EK) Nr. 794/2004

Procedūras regula

Padomes Regula (ES) 2015/1589

Pilnvarojuma regula

Padomes Regula (ES) 2015/1588

Vispārējā grupu atbrīvojuma regula

Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014

De minimis regula

Nelielas atbalsta summas ir atbrīvotas
no valsts atbalsta kontroles

Komisijas Regula (ES) 2023/2831

Pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (SGEI) de minimis regula

Komisijas Regula (ES) 2023/2832

Panti

IETEIKUMA TIESĪBAS

107.1. Paziņojums par valsts atbalsta jēdzienu

106.2. Regulējums par pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi
Paziņojums par pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi

108.

108.4.

107.3. **Horizontālie noteikumi**

IPCEI paziņojums, reģionālā atbalsta pamatnostādnes, regulējums par valsts atbalstu pētniecībai, izstrādei un inovācijai, paziņojums par atbalstu mācībām, paziņojums par valsts atbalstu nelabvēlīgā situācijā esošu darba ņēmēju un darba ņēmēju ar invaliditāti nodarbināšanai, pamatnostādnes par valsts atbalstu glābšanai un pārstrukturēšanai, pamatnostādnes par riska finansējuma atbalstu u. c.

Nozarei specifiski noteikumi

Pamatnostādnes par valsts atbalstu klimatam, vides aizsardzībai un enerģētikai (*CEEAG*), pamatnostādnes par valsts atbalstu platjoslas tikliem, pamatnostādnes par atbalstu lidostām un aviokompānijām, pamatnostādnes par valsts atbalstu jūras transportam u. c.

Pagaidu regulējums par Covid-19

Krīzes pagaidu regulējums

Krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējums

II pielikums. Valsts atbalsta krīzes pagaidu regulējumu galvenās iezīmes

Covid-19 regulējums	Ukrainas krīzes regulējums	Krīzes un pārkārtošanās regulējums
Ilgums		
2020. gada 19. marts – 2022. gada 30. jūnijs, izņemot parāda instrumentu konversiju un pārstrukturēšanu (līdz 30.6.2023.) un 3.13. un 3.14. iedaļu (līdz 31.12.2023.).	2022. gada 23. marts – 2023. gada 8. marts	2023. gada 9. marts – 2023. gada 31. decembris (2.2., 2.3. un 2.7. iedaļa) 2023. gada 9. marts – 2024. gada 30. jūnijs (2.1. un 2.4. iedaļa) 2023. gada 9. marts – 2024. gada 31. decembris (2.1. iedaļa – primārā lauksaimniecības nozare, zivsaimniecības un akvakultūras nozares) 2023. gada 9. marts – 2025. gada 31. decembris (2.5., 2.6. un 2.8. iedaļa)
Vai pieejams uzņēmumiem, kas bija nonākuši grūtībās pirms krīzes?		
Nē, bet pastāv izņēmumi attiecībā uz mikrouzņēmumiem un maziem uzņēmumiem.	Jā	Kopumā jā, bet atbalsts saskaņā ar 2.8. iedaļu nav pieejams grūtībās nonākušiem uzņēmumiem.
Valsts atbalsta iespējas		
3.1. Ierobežotas atbalsta summas Īslaicīgas ierobežotas atbalsta summas uzņēmumiem, kas saskaras ar pēkšņu likviditātes trūkumu vai pat nepieejamību. <u>Galvenie kritēriji</u> - Maksimālā atbalsta summa vienam uzņēmumam ir 2,3 miljoni EUR, izņemot zivsaimniecības un akvakultūras nozari (< 345 000 EUR vienam uzņēmumam) un lauksaimniecības produktu primāro ražošanu (< 290 000 EUR vienam uzņēmumam). - Atbalstu var piešķirt ne tikai krīzes skartajiem uzņēmumiem.	2.1. Ierobežotas atbalsta summas Īslaicīgas ierobežotas atbalsta summas uzņēmumiem, kurus skāris Krievijas agresijas karš pret Ukrainu, noteiktās sankcijas vai atbildes pretpasākumi. <u>Galvenie kritēriji</u> - Maksimālā atbalsta summa ir 2 miljoni EUR/2,25 miljoni EUR vienam uzņēmumam, izņemot zivsaimniecības un akvakultūras nozari (< 300 000 EUR / 335 000 EUR vienam uzņēmumam) un lauksaimniecības produktu primāro ražošanu (< 250 000 EUR / 280 000 EUR vienam uzņēmumam). - Atbalstu var piešķirt tikai krīzes skartajiem uzņēmumiem.	
3.2. Atbalsts aizdevumu garantiju veidā Lai nodrošinātu likviditātes pieejamību uzņēmumiem, kas saskaras ar pēkšņu likviditātes trūkumu. <u>Galvenie kritēriji</u> - Piemērojamas fiksētas garantijas prēmijas ar izņēmumiem. - Aizdevumu kopējai summai jābūt mazākai par divkārtšiem gada algu izdevumiem vai mazākai par 25 % no saņēmēja apgrozījuma, ja vien nav sniegts atbilstošs pamatojums.	2.2. Likviditātes atbalsts garantiju veidā Lai nodrošinātu likviditātes pieejamību uzņēmumiem, kurus skārusi pašreizējā krīze. <u>Galvenie kritēriji</u> - Piemērojamas fiksētas garantijas prēmijas ar izņēmumiem. - Aizdevumu kopējai summai jābūt mazākai par 50 % no enerģijas izmaksām pēdējo 12 mēnešu laikā vai mazākai par 15 % no saņēmēja gada apgrozījuma, ja vien nav sniegts atbilstošs pamatojums.	

Covid-19 regulējums	Ukrainas krīzes regulējums	Krīzes un pārkārtošanās regulējums
• Garantija ierobežota laikā (seši gadi) un apjomā ar izņēmumiem. • Attiecas uz investīciju un/vai apgrozāmo līdzekļu aizdevumiem.	• Garantija ierobežota laikā (seši gadi) un apjomā ar izņēmumiem. • Attiecas uz investīciju un/vai apgrozāmo līdzekļu aizdevumiem.	
3.3. Atbalsts subsidētu procentu likmju veidā aizdevumiem Lai nodrošinātu likviditātes pieejamību uzņēmumiem, kas saskaras ar pēkšņu likviditātes trūkumu. <u>Galvenie kritēriji</u> • Piemērojamas minimālās procentu likmes, ar izņēmumiem. • Ierobežots ilgums (seši gadi), ar izņēmumiem. • Aizdevumu kopsumma < divkārtšiem gada algu izdevumiem vai < 25 % no saņēmēja apgrozījuma, ja vien nav sniegts atbilstošs pamatojums. • Attiecas uz investīciju un/vai apgrozāmā kapitāla vajadzībām.	2.3. Likviditātes atbalsts subsidētu aizdevumu veidā Lai nodrošinātu likviditātes pieejamību uzņēmumiem, kurus skārusi pašreizējā krīze. <u>Galvenie kritēriji</u> • Piemērojamas minimālās procentu likmes ar izņēmumiem. • Ierobežots ilgums (seši gadi), ar izņēmumiem. • Aizdevumu kopējai summai jābūt mazākai par 50 % no enerģijas izmaksām pēdējo 12 mēnešu laikā vai mazākai par 15 % no saņēmēja gada apgrozījuma, ja vien nav sniegts atbilstošs pamatojums. • Attiecas uz investīciju un/vai apgrozāmā kapitāla vajadzībām.	
3.4. Atbalsts garantiju un aizdevumu veidā ar kredītiestāžu vai citu finanšu iestāžu starpniecību Atbalstu garantiju vai aizdevumu veidā saskaņā ar 3.1., 3.2., 3.3. un 3.12. iedaļu var piešķirt ar kredītiestāžu un citu finanšu iestāžu starpniecību, piemērojot īpašus nosacījumus.	2.4. Atbalsts papildu izmaksu segšanai sakarā ar dabasgāzes un elektroenerģijas cenu ārkārtēju paaugstināšanos <u>Galvenie kritēriji</u> • Attiecināmās izmaksas atkarībā no cenu pieauguma un patēriņa. • Atbalsts nepārsniedz 50 % no attiecināmajām izmaksām un 4 miljonus EUR vienam uzņēmumam, izņemot saņēmējus, kuru saimnieciskās darbības rādītāji ir pasliktinājušies un kuri konkrētos apstākļos var saņemt atbalstu līdz 150 miljonu EUR apmērā.	

Covid-19 regulējums	Ukrainas krīzes regulējums	Krīzes un pārkārtošanās regulējums
3.5. Īstermiņa kredītdrošināšana Komerčiālie un politiskie riski, kas saistīti ar eksportu uz īstermiņa eksporta kredītdrošināšanas paziņojuma pielikumā uzskaitītajām valstīm, uz laiku nav tirgojami līdz 2022. gada 31. martam.	2.5. Atbalsts atjaunīgās enerģijas, uzkrāšanas un atjaunīgās siltumenerģijas izmantošanas paātrināšanai saistībā ar plānu REPowerEU Lai paātrinātu saules enerģijas jaudas, vēja enerģijas jaudas, ģeotermālās enerģijas jaudas, elektroenerģijas un siltumenerģijas uzkrāšanas un atjaunīgās siltumenerģijas izvēršanu, kā arī atjaunīgā ūdeņraža, biogāzes un biometāna ražošanu no atkritumiem un atlikumiem. <u>Galvenie kritēriji</u> • Iepirkuma konkurss ar izņēmumiem nodokļu atvieglojumiem un maziem projektiem konkrētos apstākļos.	2.5. Atbalsts atjaunīgās enerģijas un enerģijas uzkrāšanas izvēršanas paātrināšanai saistībā ar plānu REPowerEU Lai paātrinātu un paplašinātu atjaunīgās enerģijas pieejamību rentablā veidā nolūkā ātri samazināt atkarību no fosilā kurināmā importa, paātrināt enerģētikas pārkārtošanu un panākt zemākas un pastāvīgākas enerģijas cenas, izmantojot investīciju atbalstu, lai paātrinātu atjaunīgās enerģijas un enerģijas uzkrāšanas ieviešanu, un darbības atbalstu, lai paātrinātu atjaunīgās enerģijas un enerģijas uzkrāšanas ieviešanu. <u>Galvenie kritēriji</u> • Iepirkuma konkurss vai dalībvalsts administratīvi noteikti, pamatojoties uz datiem par investīciju izmaksām (investīciju atbalsts).
3.6. Atbalsts ar Covid-19 saistītai pētniecībai un izstrādei Atbalsts pētniecības un izstrādes projektiem saistībā ar Covid-19 un citiem attiecīgiem pretvīrusu pētījumiem konkrētos apstākļos.		
3.7. Investīciju atbalsts testēšanas un pilnveidošanas infrastruktūrai Investīciju atbalsts tādas testēšanas un pilnveidošanas infrastruktūras izstrādei vai modernizācijai, kas nepieciešama, lai izstrādātu, testētu un pilnveidotu ar Covid-19 saistītos produktus līdz pirmajai rūpnieciskajai ieviešanai pirms masveida ražošanas.		
3.8. Investīciju atbalsts ar Covid-19 saistītu produktu ražošanai	• Lai saglabātu darbības stimulus un cenu signālus, kā arī lai risinātu jautājumu par neparedzētu peļņu. • Komisija kopumā uzskata, ka bez atbalsta saņēmēji turpinātu savu darbību bez izmaiņām (stimulējoša ietekme).	• Atbalsts, kas piešķirts divvirzienu līgumu veidā par starpību, izmantojot konkursa procedūru vai administratīvi nosakot norunas cenu, lai segtu paredzamās neto izmaksas (darbības atbalsts). • Komisija kopumā uzskata, ka bez atbalsta saņēmēji turpinātu savu darbību bez izmaiņām (stimulējoša ietekme).
3.9. Atbalsts atlikto nodokļu un/vai sociālā nodrošinājuma iemaksu veidā Atbalsta shēmas, kuras ietver nodokļu vai sociālā nodrošinājuma iemaksu pagaidu atlikšanu, ko piemēro uzņēmumiem (tostarp pašnodarbinātām personām), kurus īpaši skārusi Covid-19 pandēmija, piemēram, konkrētās nozarēs, reģionos vai noteikta lieluma uzņēmumiem.		

Covid-19 regulējums	Ukrainas krīzes regulējums	Krīzes un pārkārtošanās regulējums
3.10. Atbalsts algu subsīdiju veidā darbiniekiem nolūkā izvairīties no atlaišanas Covid-19 uzliesmojuma laikā Atbalsta shēmas ir izstrādātas tā, lai izvairītos no darbinieku atlaišanas Covid-19 uzliesmojuma laikā, un paredzētas uzņēmumiem konkrētās nozarēs, reģionos vai noteikta lieluma uzņēmumiem, ko īpaši skar Covid-19 uzliesmojums.	2.6. Atbalsts rūpnieciskās ražošanas procesu dekarbonizācijai, izmantojot elektrifikāciju un/vai atjaunīgā un uz elektroenerģiju balstīta ūdeņraža izmantošanu, kas atbilst konkrētiem nosacījumiem, un energoefektivitātes pasākumiem Lai veicinātu investīcijas rūpniecisko darbību dekarbonizācijā, jo īpaši izmantojot elektrifikāciju un tehnoloģijas, kurās izmanto atjaunīgo un uz elektroenerģiju balstītu ūdeņradi, un energoefektivitātes pasākumus rūpniecībā.	2.6. Atbalsts rūpnieciskās ražošanas procesu dekarbonizācijai, izmantojot elektrifikāciju un/vai atjaunīgā un uz elektroenerģiju balstīta ūdeņraža izmantošanu, kas atbilst konkrētiem nosacījumiem, un energoefektivitātes pasākumiem Lai veicinātu investīcijas rūpniecisko darbību dekarbonizācijā, paātrinātu elektrifikācijas un energoefektivitātes pasākumus rūpniecībā un ražotu atjaunīgu un uz elektroenerģiju balstītu ūdeņradi.
3.11. Rekapitalizācijas pasākumi Atbalsts pašu kapitāla un/vai kapitāla hibrīda instrumentu veidā uzņēmumiem, kas saskaras ar finansiālām grūtībām Covid-19 uzliesmojuma dēļ, saskaņā ar īpašiem attiecināmības un sākšanas nosacījumiem. <u>Galvenie kritēriji</u> • Bez valsts intervences atbalsta saņēmējs pārtrauktu uzņēmējdarbību vai saskartos ar nopietnām grūtībām savas darbības saglabāšanā. • Intervenci nosaka kopīgas intereses. • Tirgū saņēmējs nevar atrast cenas ziņā pieejamu finansējumu. • Rekapitalizācija nedrīkst pārsniegt minimumu, kas nepieciešams, lai nodrošinātu saņēmēja dzīvotspēju, un tai nevajadzētu pārsniegt saņēmēja kapitāla struktūras atjaunošanu līdz tai, kas bija pirms Covid-19 uzliesmojuma. • Atbilstoša valsts atlīdzība. • Rekapitalizācijas pasākumam ir jāietver atbilstoši stimuli, lai rekapitalizācija tiktu izpirkta, kad ekonomika stabilizēsies.	<u>Galvenie kritēriji</u> • Atbalsts nedrīkst pārsniegt 10 % no shēmas budžeta, ar dažiem izņēmumiem. Investīcijām ir jāsamazina tiešās siltumnīcefekta gāzu emisijas par 40 % vai enerģijas patēriņš par 20 %. • Iepirkuma konkurss vai attiecināmās izmaksas, kas aprēķinātas kā starpība starp atbalstāmā projekta izmaksām un izmaksu ietaupījumiem, ar maksimālo atbalsta intensitāti 40 % apmērā ar prēmijām, ko piemēro MVU, un investīcijām, kuras pārsniedz minimālās prasības siltumnīcefekta gāzu emisiju vai enerģijas patēriņa samazināšanai. • Lai risinātu jautājumu par neparedzētu peļņu, tostarp ārkārtīgi augstu elektroenerģijas vai dabasgāzes cenu laikā, ieviešot <i>ex ante</i> noteiktu atgūšanas mehānismu. • Komisija kopumā uzskata, ka bez atbalsta saņēmēji turpinātu savu darbību bez izmaiņām (stimulējoša ietekme).	<u>Galvenie kritēriji</u> • Atbalsts nedrīkst pārsniegt 10 % no shēmas budžeta vai 200 miljonus EUR (ar dažiem izņēmumiem). Investīcijām ir jāsamazina tiešās siltumnīcefekta gāzu emisijas par 40 % vai enerģijas patēriņš par 20 %. • Iepirkuma konkurss vai attiecināmās izmaksas, kas aprēķinātas kā starpība starp atbalstāmā projekta izmaksām un izmaksu ietaupījumiem, ar maksimālo atbalsta intensitāti 40 % apmērā ar prēmijām maziem un vidējiem uzņēmumiem un investīcijām, kuras pārsniedz minimālās prasības siltumnīcefekta gāzu emisiju vai enerģijas patēriņa samazināšanai. Attiecināmās izmaksas var atbilst arī investīciju izmaksām par aprīkojumu, mehānismiem vai iekārtām, kas nepieciešamas, lai panāktu elektrifikāciju, pārietu uz ūdeņradi vai no ūdeņraža iegūtu kurināmo vai uzlabotu energoefektivitāti, piemērojot maksimālo atbalsta intensitāti.

Covid-19 regulējums	Ukrainas krīzes regulējums	Krīzes un pārkārtošanās regulējums
3.12. Atbalsts nesegto pastāvīgo izmaksu segšanai <u>Galvenie kritēriji</u> - Nesegtās pastāvīgās izmaksas, ko nesedz peļņas piensums un kas radušās laikā no 2020. gada 1. marta līdz 2022. gada 30. jūnijam. - Minimālais apgrozījuma samazinājums par 30 %. - Maksimālā atbalsta summa vienam uzņēmumam ir 12 miljoni EUR. Maksimālā atbalsta intensitāte ir 70 %, izņemot mikrouzņēmumus un mazos uzņēmumus (90 %).		- Lai risinātu jautājumu par neparedzētu peļņu, tostarp ārkārtīgi augstu elektroenerģijas vai dabasgāzes cenu laikā, ieviešot iepriekš noteiktu atgūšanas mehānismu. - Komisija kopumā uzskata, ka bez atbalsta saņēmēji turpinātu savas darbības bez izmaiņām (stimulējoša ietekme).
3.13. Investīciju atbalsts ilgtspējīgai atvēršanai Atbalsts krīzes izraisītās investīciju nepietiekamības pārvarēšanai ekonomikā. <u>Galvenie kritēriji</u> - Atbalsta maksimālā intensitāte: 15 % ar MVU piemaksu 10 procentpunktu apmērā vai piemaksu maziem uzņēmumiem 20 procentpunktu apmērā, izņemot atbalstāmos apgabalus. - Maksimālā atbalsta summa vienam uzņēmumam ir 12 miljoni EUR. - Augstāki maksimālie apjomi garantijām un aizdevumiem.	2.7. Atbalsts elektroenerģijas patēriņa papildu samazināšanai <u>Galvenie kritēriji</u> - Lai panāktu tāda elektroenerģijas patēriņa samazinājumu, uz ko attiecas Regulas (ES) 2022/1854 3. un 4. pants. - Finansiālā kompensācija tiek izmaksāta par papildu nepatērēto elektroenerģiju salīdzinājumā ar paredzamo patēriņu. - Atbalsts jāpiešķir iepirkuma konkursa kārtībā. - Atlīdzība piešķirama, pamatojoties uz faktisko papildu elektroenerģijas patēriņa samazinājumu.	
3.14. Maksātspējas atbalsts Atbalsts kā stimuls privātām investīcijām pašu kapitālā, pakārtotajā parādā vai kvazikapitālā. <u>Galvenie kritēriji</u> - Valsts garantiju vai līdzīgu pasākumu veidā īpašiem investīciju fondiem, lai ieguldītu galasaņēmējos. - Tikai MVU un mazi vidējas kapitalizācijas uzņēmumi ir atbalsttiesīgi. - Piemēro īpašus nosacījumus riska dalīšanai. - Maksimālā piešķirtā finansējuma summa ir 10 miljoni EUR vienam uzņēmumam.		2.8. Atbalsts paātrinātām investīcijām nozarēs pārejai uz klimatneitrālu ekonomiku Atbalstīt privātās investīcijas, lai novērstu produktīvu investīciju trūkumu nozarēs, kas ir stratēģiski svarīgas pārejai uz klimatneitrālu ekonomiku. Lai stimulētu to ātru izvēršanu, ņemot vērā arī globālās problēmas, kuras rada draudus, ka jaunas investīcijas šajās nozarēs varētu tikt novirzītas uz trešām valstīm ārpus Eiropas Ekonomikas zonas.

Covid-19 regulējums	Ukrainas krīzes regulējums	Krīzes un pārkārtošanās regulējums
		<u>Galvenie kritēriji</u> - Investīciju atbalsts attiecīgu iekārtu ražošanai pārejai uz klimatneitrālu ekonomiku, proti, akumulatoru, saules paneļu, vēja turbīnu, siltumsūkņu, elektrolīzeru un iekārtu oglekļa uztveršanai, izmantošanai un uzglabāšanai (CCUS) ražošanai; vai galveno sastāvdaļu ražošanai; vai saistīto izejvielu ražošanai vai atgūšanai. - Atbalstu nedrīkst sniegt, lai atvieglotu ražošanas darbību pārvietošanu starp dalībvalstīm. - Paredzama stimulējoša ietekme, ja saņēmējs piesakās pirms darbu uzsākšanas. - Maksimālā atbalsta intensitāte ir 15 %, 20 % ("c" apgabali) vai 35 % ("a" apgabali), ar papildinājumiem MVU atbalsta shēmu ietvaros. - Maksimālā atbalsta summa 150 miljoni EUR, 200 miljoni EUR ("c" apgabali) vai 350 miljoni EUR ("a" apgabali) saskaņā ar atbalsta shēmām. - Individuālais atbalsts ir iespējams līdz subsīdijas summai, ko saņēmējs pierādāmi saņemtu par līdzvērtīgu ieguldījumu trešās valsts jurisdikcijā ārpus Eiropas Ekonomikas zonas, ievērojot īpašus nosacījumus, tostarp prasības investīcijām atbalstāmajos apgabalos.

Avots: ERP.

III pielikums. Salīdzinājums starp valsts atbalsta pamatnostādņēm, kas atbalsta atvесеļošanu un pārkārtošanos

Situācija	IPCEI paziņojums	CEEAG pamatnostādnes	Krīzes un pārkārtošanās regulējums (2.5., 2.6. un 2.8. iedaļa)
Tirgus nepilnība	Svarīgas tirgus vai sistēmiskas nepilnības vai sociālas problēmas	Atlikušās tirgus nepilnības (kas nav novērstas ar citiem politikas virzieniem un pasākumiem)	Nav nepieciešams
Atbalsta intensitāte	Finansējuma nepietiekamība (hipotētisks scenārijs)	(1) Notiek konkursa procedūra, ar izņēmumiem (2) Uzskata par samērīgu, ja attiecībā uz konkrētiem atbalsta veidiem tiek ievērota 4. iedaļā noteiktā maksimālā atbalsta intensitāte	2.5.: Konkursa procedūra vai administratīvi noteikts 2.6.: Starpība starp izmaksām un izmaksu ietaupījumiem vai papildu ieņēmumiem, vai konkursa procedūra 2.8.: Maksimālā atbalsta intensitāte vai atbalsta pieskaņošana
Atgūšana	Jā	Jā	Nē
Atbalsta maksimālās summas	Nē	Nē	2.5.: Nē 2.6.: 200 miljoni, ar iespējamu atkāpi, ja ir pienācīgs pamatojums 2.8.: 150 miljoni EUR, 250 miljoni EUR vai 350 miljoni EUR, atkarībā no apgabala, nav maksimuma atbalsta pieskaņošanai
MVU piemaksa	Nē	Jā	Jā
Kumulācija ar centralizēti pārvaldītiem līdzekļiem	Kopējais publiskais finansējums nepārsniedz vislabvēlīgāko likmi	Pārmērīgas kompensācijas pārbaudes nepieciešamība	2.5. un 2.6.: Iespējamās dažādas attiecināmās izmaksas 2.8.: Kumulācijas noteikumi attiecas tikai uz citu valsts atbalstu, nevis centralizēti pārvaldītiem līdzekļiem
Stimulējoša ietekme	Jā	Jā	2.5. un 2.6.: Pieņem, ka ir stimulējoša ietekme 2.8.: Pieņem, ka ir, ja pieteikums ir iesniegts pirms darbu uzsākšanas
Nepieciešamība un samērīgums	Apstiprināts, pamatojoties uz finansējuma nepietiekamību, ar iespējamu atgūšanu	Nepieciešamība: novērst atlikušo tirgus nepilnību un stimulējoša ietekme Samērīgums: atbalsts ierobežots līdz nepieciešamajam minimumam — skatīt maksimālo atbalsta intensitāti	Nepieciešamība: pieņem, ka ir Samērīgums: pieņem, ka ir, ja tiek ievērota maksimālā atbalsta intensitāte
Ietekmes novērtējums	Nē	Jā	Nē
Negatīvā ietekme, kas jāņem vērā	Samēra pārbaude: negatīvā ietekme attiecas uz paredzamo ietekmi uz konkurenci starp uzņēmumiem attiecīgajos produktu tirgos Jaudas pārpalikuma risks, tirgus piekļuves ierobežošanas un dominējošā stāvokļa risks un subsīdiju sacensību risks starp dalībvalstīm	Samēra pārbaude: negatīvā ietekme definēta atbilstoši projekta veidam (ietekme uz konkurenci un tirdzniecību)	Nav nepieciešama samēra pārbaude
Ex post novērtējums	Komisija var prasīt ex post izvērtējumu	Jā, Komisija var to pieprasīt attiecībā uz <u>shēmām</u> ; de facto nepieciešams shēmām > 150 miljoniem EUR gadā vai > 750 miljoniem EUR visā kopējā darbības laikā	Nav paredzēts

Avots: ERP.

Saīsinājumi

CEEAG: Pamatnostādnes par valsts atbalstu klimatam, vides aizsardzībai un enerģētikai

IKP: iekšzemes kopprodukts

IPCEI: svarīgs projekts visas Eiropas interesēs

IRA: Inflācijas samazināšanas akts

LESD: Līgums par Eiropas Savienības darbību

MVU: mazie un vidējie uzņēmumi

Glosārijs

Atbalsta elements: ekonomiskas priekšrocības mērs, ko uzņēmumi gūst no valsts atbalsta, nevis atbalsta nominālā summa, un tas ļauj salīdzināt valsts atbalstu no dažādiem instrumentiem, piemēram, no tiešajām dotācijām, subsidētiem aizdevumiem vai garantijām.

Atbalsta maksimālā intensitāte: kopējā atbalsta summa, ko var izmaksāt un ko izsaka kā procentuālu daļu no attiecināmajām izmaksām.

Atbalsta shēma: akts, uz kura pamata uzņēmumiem var piešķirt individuālu atbalstu, neprasot turpmākus īstenošanas pasākumus.

Atbalstāmie apgabali: reģionālā atbalsta kartēs norādītie apgabali, kuros dzīves līmenis ir ārkārtīgi zems vai kuros ir liels bezdarbs ("a" apgabali), vai kuri atbilst noteiktiem sociālekonomiskajiem kritērijiem ("c" apgabali).

Atgūšanas mehānisms: mehānisms, ar ko nodrošināt valsts atbalsta pārpalikuma atgūšanu tad, ja ieguldījums izrādās ienesīgāks, nekā paredzēts.

Centralizēti pārvaldīti līdzekļi: ES finansējums, ko pārvalda ES iestādes, aģentūras, kopuzņēmumi vai citas struktūras un kas nav dalībvalstu tiešā vai netiešā kontrolē.

De minimis valsts atbalsts: valsts atbalsta apmērs, līdz kuram nav vajadzīgs Komisijas apstiprinājums.

Eiropas zaļais kurss: 2019. gadā pieņemta ES izaugsmes stratēģija, kuras mērķis ir līdz 2050. gadam padarīt ES klimatneitrālu.

Finansējuma nepietiekamība: iztrūkums starp operācijas finansēšanai nepieciešamo naudas summu un pieejamo summu.

Iekšzemes kopprodukts: valsts ekonomikas kopējā lieluma pamatmērs.

Klimatneitrāla ekonomika: ekonomika ar nulles siltumnīcefekta gāzu emisiju.

Kumulācija: viena valsts atbalsta pasākuma apvienošana ar citiem šādiem pasākumiem.

Labāks regulējums: koncepcija, kas virza ES politiku un tiesību aktu izstrādi, pamatojoties uz principu, ka regulējumam jāsasniedz paredzētie mērķi ar minimālām izmaksām un tas jāizstrādā pārredzamā, uz pierādījumiem balstītā veidā ar iedzīvotāju un ieinteresēto personu līdzdalību.

Pārkāpuma procedūra: procedūra, ar kuru Komisija dažādos posmos vēršas pret ES dalībvalsti, kas nepilda savus ES tiesību aktos noteiktos pienākumus.

Plāns REPowerEU: ES iniciatīva, kuras mērķis ir izbeigt atkarību no fosilā kurināmā, dažādot energoapgādi un paātrināt pāreju uz tīru enerģiju.

Rūpniecības politika: darbību kopums, ar ko izveido apstākļus, kas vajadzīgi, lai padarītu rūpniecību konkurētspējīgu.

Stimulējoša ietekme: rīcības maiņa, ko izraisa valsts atbalsts, piemēram, lēmums veikt darbību, kas citādi nebūtu veikta, vai veikt to konkrētā vietā vai plašākā mērogā.

Stratēģiskā autonomija: spēja rīkoties neatkarīgi stratēģiski svarīgās politikas jomās, pārmērīgi nepaļaujoties uz citām valstīm.

Svarīgi projekti visas Eiropas interesēs: lieli pārrobežu projekti, kurus īsteno vairākas dalībvalstis un ar kuriem paredzēts pārvarēt svarīgas tirgus vai sistēmiskas nepilnības. To mērķis ir veicināt radikālas inovācijas un atbalstīt infrastruktūras investīcijas, kas ir ļoti svarīgas Savienībai un kam ir skaidri noteikta pozitīva plašāka ietekme uz iekšējo tirgu un sabiedrību kopumā.

Tirgus nepilnība: tirgus situācija, kurā individuālo ražotāju vai pakalpojumu sniedzēju intereses liek tiem rīkoties veidā, kas nedotu ieguvumu kopējam labumam. Kā piemēru var minēt uzņēmumu, kas atturas no ieguldījumiem jaunā mazoglekļa tehnoloģijā un tās laišanas tirgū, jo nespēs gūt labumu tirgū.

Uzņēmums: jebkura struktūra, piemēram, sabiedrība, kas piedāvā preces vai pakalpojumus konkrētā tirgū.

Valsts atbalsta (pirms)paziņošana: procedūra, saskaņā ar kuru dalībvalsts pirms obligātā paziņojuma sniedz Komisijai iepriekšēju paziņojumu par ierosināto valsts atbalstu, lai saņemtu neoficiālu atgriezenisko saiti par tā saderību ar ES tiesību aktiem.

Valsts atbalsts: tiešs vai netiešs valdības atbalsts uzņēmumam vai organizācijai, kas tiem dod priekšrocības salīdzinājumā ar konkurentiem.

Komisijas atbildes

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2024-21>

Laika grafiks

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2024-21>

Revīzijas darba grupa

ERP īpašajos ziņojumos tiek atspoguļoti rezultāti, kas iegūti, revidējot ES politikas jomas un programmas vai ar pārvaldību saistītus jautājumus konkrētās budžeta jomās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, proti, tiek ņemts vērā risks, kādam pakļauta lietderība vai atbilstība, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjoms, paredzamie notikumi, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo lietderības revīziju veica ERP locekles *Annemie Turtelboom* vadītā II apakšpalāta, kas revidē izdevumu jomas, kuras saistītas ar ieguldījumiem kohēzijā, izaugsmē un iekļautībā. Revīziju vadīja ERP loceklis *George-Marius Hyzler*, un revīzijas darbā piedalījās biroja vadītājs *Romuald Kayibanda* un biroja atašejis *Annette Farrugia*; atbildīgais vadītājs *Friedemann Zippel*; darbuzdevuma vadītājs *Sven Kölling*; revidenti *Kevin Deceuninck*, *Christophe Grosnickel*, *Alexandra Klis-Lemieszonek* un *Aleksandar Latinov*. Lingvistisko atbalstu sniedza *Jennifer Schofield*. Grafiskā dizaina atbalstu nodrošināja Agnese Balode.

No kreisās: *Aleksandar Latinov*, *Friedemann Zippel*, *Christophe Grosnickel*, *Kevin Deceuninck*, *George-Marius Hyzler*, *Romuald Kayibanda*, *Sven Kölling* un *Annette Farrugia*.

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2024

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku nosaka ar [ERP Lēmumu Nr. 6–2019](#) par atvērto datu politiku un dokumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piemēram, individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#). Tādējādi atkalizmantošana parasti ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas visas izmaiņas. ERP satura atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt tā sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jāsaņem papildu atļauja, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamas privātpersonas, piemēram, ERP darbinieku fotoattēlos, vai ja tas ietver trešās personas darbu.

Ja šāda atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, var būt nepieciešams prasīt atļauju tieši autortiesību īpašniekiem.

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā europa.eu, ir atrodamas saites uz trešo personu tīmekļa vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

ERP logotipa izmantošana

ERP logotipu nedrīkst izmantot bez ERP iepriekšējas piekrišanas.

HTML	ISBN 978-92-849-3021-0	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/1362169	QJ-01-24-002-LV-Q
PDF	ISBN 978-92-849-3022-7	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/3010653	QJ-01-24-002-LV-N

Pēc Covid-19 pandēmijas un Krievijas iebrukuma Ukrainā izraisītajiem ekonomikas traucējumiem Komisija ir pielāgojusi savu valsts atbalsta regulējumu un kopš 2020. gada ir apstiprinājusi ievērojamu valsts atbalsta palielinājumu uzņēmumiem. Mēs vērtējam, cik efektīvi Komisija ir pielāgojusi ES valsts atbalsta regulējumu, uzraudzījusi un novērtējusi ar krīzi saistīto valsts atbalstu. Mēs arī pārbaudījām Eiropas zaļā kursa un citu rūpniecības politikas mērķu sekmēšanai paredzētā valsts atbalsta regulējuma konsekvenci. Mēs secinām, ka Komisija ātri reaģēja uz dalībvalstu vajadzībām pēc valsts atbalsta, bet bija nepilnības Komisijas veiktajā atbalsta uzraudzībā un noteikumu konsekvencē. Mēs iesakām Komisijai stiprināt valsts atbalsta uzraudzību, izvērtēt tā ietekmi uz konkurenci un racionalizēt attiecīgos valsts atbalsta noteikumus ES rūpniecības politikas mērķu atbalstam.

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) īpašais ziņojums saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/contact

Timekļa vietne: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditors